ISSN 1736-3284

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku häälekandja

Metropoolia

Nr 57
Oktoober
2011

Sest sina saad Kristuse tunnistajaks kõigile inimestele selles, mida sa oled näinud ja kuulnud. (Ap. 22,15)

Me tunnistame armu, kuulutame halastust, ei varja heategusid.
(Suurest veepühitsuspalvest)

Augusti alguses külastas Eestit Soome Õigeusu Kiriku peapiiskop Leo. Pärast visiiti Setumaale ja osalemist Seto Kuningriigi päeval, külastati Pootsi-Kõpu Püha Kolmainu kogudust Tõstamaal, kus toimus koguduse vanema Enn Ranna poja ristimine.

Me tunnistame Su armu, kuulutame Su heldust ega varja Su heategusid.
(ristimistalitusest)

EAÕK ühtsest liturgilisest kalendrist. Metropoliit Stefanus. Lk 2 / Püha Sinodi teated. Preester Tihhon Tammes. Lk 3 / 140 aastat ülempreeser Nikolai Pätsi sünnist. Preester Tihhon Tammes. Lk 3 / 70 aastat Petseri piiskopi Joann Bulini surmast. Lea Saaremäe. Lk 3 / Välisuudised. Preester Sakarias Leppik. Lk 4 / Maailmalõpu ootusest. Ülempreester Mattias Palli. Lk 4 / Kõigepühama Jumalasünnitaja palvekaanonid. Lk 5–6 / Salvikandjad naised kui eeskuju. Metropoliit Serafim. Lk 6 / Palve jõust. Metropoliit Georgi Paulidis ja Christophoros Gerontoudis. Lk 7 / Kannatlikkuse õppetunnid. Ülempreester Konstantin Kallianos. Lk 7 / Vanake Efremi külaskäik Eestisse. Preester Tihhon Tammes. Lk 14 / Tagasivaade EAÕK suvesündmustele. Preester Jüri Ilves, preester Tihhon Tammes ja Leili Rummel-Ruus. Lk 14–16 / Pärnu Issandamuutmise koguduse ekskursioon Peterburi. Tõnis Joarand. Lk 15 / LASTELEHT Lk 8–9.

Foto: Gennadi Baranov

Ühel ajal, 23. kui Jeesus astus paati, läksid ta jüngrid tema järele. 24. Ja vaata, suur maru tõusis merel, nõnda et paat lainetega kaeti. Aga tema magas. 25. Siis jüngrid tulid tema juure, äratasid ta üles ja ütlesid: „Issand, aita! Me hukkume!" 26. Tema ütles neile: „Miks te olete arad, te nõdrausulised?" Siis ta tõusis üles ja sõitles tuult ja merd. Ja meri jäi täiesti vaikseks. 27. Aga inimesed imestasid ja ütlesid: „Mis mees see küll on, et isegi tuuled ja meri kuulevad tema sõna?" (Mt 8:23-27:)

Armsad vennad ja õed Kristuses,

Kummaline on piiblilugu, mida äsja lugesime! Jeesus astub koos jüngritega paati. Äkki tõuseb Matteuse sõnadele truuks jäädes „suur torm ning lained katavad paadi" – järve vesi lööb lainetama, nagu oleks selle sügavust vapustanud mingi veider maavärina-laadne loodusnähtus. Kõiki peale Jeesuse haarab paanika, tema aga magab rahulikult, nagu poleks midagi juhtunud. „Issand, aita! Me hukkume!" (Mt 8:25). Vaimustav vaatepilt: keset lainete ja tuule möllu seisab inimkogu, kes sõnub mässavaid voogusid ja kohemaid tuul raugeb ning „järv jääb täiesti vaikseks" (Mt 8:26).

Kui palju nüansse selles esmapilgul nii lihtsas tekstis, mis samas on nii paljuütlev. Järv, hirm, rahu – kõik kirjeldab väga täpselt vahejuhtumit, mille varjus on küpsemas teised maavärinad, teised vapustused, mis meid juba otseselt puudutavad.

Mitte ainult suure reede maavärin Jeesuse ristisurma hetkel; mitte ainult tema surnuist ülestõusmise vapustus, vaid ka Kiriku vapustus maailma vaenulikkuse ees, mil hirm tema üle võimust võtab, samal ajal kui Kristus tundub teotahtetu ja ükskõikne; ning ikka ja uuesti need vapustused, mis meid kõigutavad ega lase meil saavutada vajalikke reflekse selleks, et kokku koguda oma usk. Kui paljudest tormidest tuleb läbi minna meie kirikutel ja meil enestel!... „Issand, päästa meid! Me oleme teelt eksinud!"

Psalmid on tulvil sedasama karjet, mis võib väljendada suisa nördimust: „Ärka! Ilmuta oma väge! Kas sa ei näe, kus me omadega oleme? Kus mina omadega olen?" Mulle tundub siiski, et Jumal ei põlga ära neid appihüüdeid, kui need räägivad Talle meie usaldusest. On tõsi, et võibolla just praegusel hetkel vajame kogu oma usku selleks, et lahti lasta turvalisest äraolemisest ja kogeda „midagi muud".

Tuleme nüüd tagasi teksti juurde. Meie tähelepanu köidab mitu huvitavat asjaolu, mis aitavad meil äsja loetud tekstist paremini aru saada.

Alustame järvest.

Piibliajal ei suhtutud veekogudesse nii, nagu meie seda teeme. Heebrealastele need eriti ei meeldinud: nad ei olnud meremehed. Nende jaoks oli järv kurjade jõudude asupaik, kohutavate koletiste asustatud. Tormidesse suhtuti kui kurjade jõudude hirmutavasse avaldusse. Ainult Jumal võis päästa õnnetu, kes nende kätte jäi. Tuletage meelde, mida ütleb psalm: *Aga oma ahastuses nad kisendasid Issanda poole ja tema päästis nad nende kitsikustest. Ta muutis maru vaikseks ilmaks ja vete lained jäid vakka*. (Ps 107:28-29). On ilmselge, et Matteus ei kõhkle siin esile manamast seda suurt hirmu vee ees. Ärgem unustagem, et piibel algab Jumala võitlusega vete vastu ja lõpeb ilmutusraamatu kergendust väljendava tõdemusega: „Ja merd ei olnud enam!" (Ilm 21:1). Lause, mis on üpris üllatav tänapäeval, mil merd seostatakse puhkuseveetmisega.

Meie jaoks, kes me oleme Kristusest, tähendab ütlemine „Merd ei ole enam" kinnitust, et uues maailmakõiksuses ei ole enam kurjust. Aga seda oodates tuleb rinda pista kannatuste, kurvastuse, läbikukkumise tormidega. Just nagu võiksid vihased veed lõpuks neelata lootuse ja armastuse. „Aga me nii lootsime" … ütlesid Emmause jüngrid (Lk 24:21).

Ometi on siinkohal kõige tähtsam näidata, et Matteus nihutas paigast oma loo raskuskeskme. Selles evangeeliumijutustuses pole kõige mõjuvam mitte imetegu ise, vaid jahmatus, mille see Jeesuse erakordne tegu esile kutsus: „ta sõitles tuuli ja järve ning järv jäi täiesti vaikseks" (Mt 8:26).

Imetegu on alati keskendunud pääste tõelusele. See väljendab Jumala vägevust, et me saaksime uskuda ja olla päästetud. Tuulte ja veevoogude kamandamine ilmutab Jumala loovat väge. Meie silmade ees olev tekst on kreeka terminoloogiat kasutades *teofaania* – see tähendab tõeline Jumala ilmutus, mis vallandab peamise küsimuse: „Kes ta selline on?" (Mt 8:27). Ja vastuse: „Kõigeväeline". Järelikult: kui imel on meie elus tähtsus, on sellest märksa tähtsam Kristuse isik, kes tõelise Jumalana selle ime korda saadab ja kes on võimeline meid päästma ja juhatama igavesse ellu.

Selles loos on veel üks tähelepanuväärne tõik, seotud otseselt värsiga kakskümmend kaheksa. Sel ajal kui Jeesus „magas" (värss 25), suundus paat järve teise kalda poole, gadaralaste maale.

Magamine kujutab surma. Tundub, et Matteus seostab Kristuse surma paganaile hea sõnumi kuulutamisega. Jüngrid peavad omakorda minevikust lahti ütlema, teatud mõttes samuti läbi surma minema, et kristlus saaks sündida kreeklaste ja roomlaste juures ning igal pool mujal, kus nad head sõnumit kuulutavad. Nii nagu juhtus kokkupuutel gadaralastega, uskmatu rahvaga, kes „imestusega" (värss kakskümmend seitse) küsisid eneselt, kes see Jeesus selline on, Tema, kes Ta ülestõusmisega surma ära võitis ja aitas jüngreil üle saada hirmust maailma viha ees.

Ära võita oma „nõder usk", nagu Jeesuse jüngrid hädaohus olevas paadis – sellest saab tõeline misjonitunnistus. Selles mõttes pole võit meie eneste nõdra usu üle, arvestades ohtusid, mis kaasajal meie kirikuid ähvardavad, sugugi mitte väikene. Teisalt kutsub Jeesuse vägi (mis kõike suudab, aga ainult inimese jaoks, kes ei kahtle) meid üles usaldusele, ta vajab seda.

Kristlikul salasusel on oma hind: usuga võib kõik teoks saada, juhtuda. Ilma usuta, mitte midagi. Me ütleme, et Jumal magab. Pigem oleme need meie, nagu märgib püha Augustinus, kes magavad. „Paat," kirjutab André Seve raamatus „Armastuse kohtumine", „on sinu süda. Kui mäletad oma usku, pole su süda tormine; kui unustad oma usu, kui Kristus magab, võib sind tabada laevahukk."

Armsad vennad ja õed Kristuses,

Tänase päeva õppetund on selge: me oleme liiga alistunud saatusele. Nii palju jõhkrust, ebaõiglust, viletsust kõikjal maailmas! Nii palju pimedat ja ilma näota jõukasutamist, mis hävitab kogu maailmas inimhulkasid! Käegalöömine, julgusekaotus, ükskõiksus lipsab teadvusesse, nii meie eneste kui ka meie kirikute teadvusesse; on tahtmine hüüda: „Mis hea pärast? … Midagi pole parata" … „Kõrini"…

Käes on aeg märgata Kristust, kes ajab ennast sirgu tuule ja lainete ees; käes on aeg otsustavalt liikuda „teise kalda" poole, et seal võiks teoks saada seniolematu. Aamen!

† STEFANUS,
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

LITURGILISE KALENDRI ÜHTLUSTAMINE

26. mail 2011 toimunud Täiskogul kiitis Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik suure häälteenamusega ning tõsise mõttevahetuse õhustikus heaks metropoliidi välja pakutud ja EAÕK Piiskoppide Koguga kooskõlastatud liturgilise kalendri reformi. EAÕK Piiskoppide Kogu kinnitas Täiskogu otsuse oma 26. juunil toimunud koosolekul.

1920. aastal said toona Moskva Patriarhaadi jurisdiktsiooni all olevad Eesti ja Soome õigeusu kirikud õiguse järgida täiel määral Gregooriuse kalendrit.

Väärib märkimist, et juba 1918. aastal oli ka Venemaa tsiviil- ja administratiivtasandil Gregooriuse kalendri vastu võtnud. Ning asjaolu, et Moskva Patriarhaat hiljem ei järginud 1923. aasta üldõigeusu kongressi välja pakutud liturgilise kalendri reformi, oli tõenäoliselt tingitud soovimatusest viia oma liturgiline kalender vastavusse kalendriga, mida kasutasid 1917. aasta oktoobrirevolutsiooni läbiviijad.

1923. aastal, kui Konstantinoopoli Oikumeeniline Patriarhaat kuulutas välja Eesti ja Soome kirikute autonoomia, ei tõstatatud Gregooriuse kalendri kasutuseloleku küsimust.

Kirikukalendri-probleem kerkis Eestis uuesti päevakorrale aastal 1945, kui meie Kirik Nõukogude okupatsiooni jätkudes meelevaldselt ja antikanooniliselt laiali saadeti. Autonoomse kiriku asemel seati sisse Moskva Patriarhaadi otsealluvuses olev piiskopkond. Juuliuse kalender viidi uuesti sisse venekeelsetes kogudustes ning sama üritati ka eesti keelt kõnelevates õigeusu kogudustes. Siiski näitasid toonased kirikuvõimud üles teatud tolerantsi niivõrd, kuivõrd see vastas nende hetkehuvidele.

1996. aastast alates, pärast 1923. aasta tomose taasjõustamist Konstantinoopoli Patriarhaadi poolt, tuli EAÕK-l taluda suurt ebamugavust, mida põhjustas see „Nõukogude aja jäänuk": nimelt ülestõusmispühade pühitsemine kahel eri kuupäeval, mis lõhestas vaimulikult ja kiriklikult kiriku sisemist ühtsust. Seetõttu muutus olukord, kus ühe ja sama kiriku siseselt ei saa kõik kogudused ühest südamest ja ühel häälel pühitseda ja kuulutada Issanda surnuist ülestõusmist ühel ja samal päeval, ühel ühisel kuupäeval, järjest talumatumaks. Seesinane oli ka üks peamisi põhjusi (lisaks Ariuse hereesiale), miks 325. aastal kutsuti kokku Nikaia üleilmne kirikukogu ning sama oli ka 1923. aasta üldõigeusu kongressi sõnum: kõik õigeusklikud tähistagu ülestõusmispühi ühel ja samal kuupäeval, sest see tuleneb Kiriku elust ja ühtsusest enesest.

Eelnevale lisandus asjaolu, et kirjeldatud olukord põhjustas nii hingehoiu kui ka administratiivses plaanis tõsiseid töökorralduslikke raskusi. Pidev siksakitamine kahe kalendri vahel muutis nii piiskopkondade kui ka üldkiriklikul tasandil hariduslike, hingehoidlike või heategevuslike ühistegevuste korraldamise võimaluse üha keerukamaks.

Esmakordselt tuli ühise ülestõusmispühade kuupäeva küsimus kõne alla EAÕK 2007. aasta täiskogul. Seejärel räägiti sellest uuesti juba põhjalikumalt täiskogul aasta hiljem (2008). Augustis 2009 Setumaal Saatse muuseumis toimunud õigeusu-teemalises loengus andis metropoliit suurearvulise kuulajaskonna ees teada, et soovib tungivalt kirikukalendri-küsimuse lahendamist enam-vähem mõistliku aja jooksul. Novembris 2010, võttes arvesse üle-eestilist vastukaja, mida Saatse loeng tekitas, otsustas EAÕK Piiskoppide Kogu kokku kutsuda Eesti õigeusu vaimulikud, et küsimust põhjalikult arutada. Veebruaris 2011 saatis metropoliit, keda toetas Piiskoppide Kogu, kõikidele Eesti õigeusu kogudustele ringkirja, milles palus käsitleda kirikukalendri-probleemi rahumeelselt õigluse ja vennaliku jagamise vaimus, ning ennekõike sellises vaimus, mis oleks vaba kirgedest, eesmärgiga jõuda 2011. aasta maikuisel täiskogul tõsimeelsele ja lõplikule kokkuleppele. „Läheb tarvis," kirjutas ta oma ringkirja lõpuosas, „kõikide meie liikmete – nii vaimulike kui ilmalike – suurt vaimulikku haritust, hingekarjaselikku tunnetust, rohkelt ennastsalgavust, et läbi viia seda ühtlustamist, mis lõppkokkuvõttes toob kasu meile kõikidele, nii palju kui meid on."

Järgnevat me juba teame. 26. mai 2011. aasta EAÕK Täiskogul hääletasid reformi poolt 73 88-st kogul osalenud saadikust. Üks saadik oli vastu ja 14 jäi erapooletuks.

Vastavalt kalendrimuudatusele, mis jõustub aastast 2012, hakatakse liikumatuid pühi tähistama Gregooriuse kalendri järgi ja liikuvaid pühi (sealhulgas suure paastu triood ja nelipühi-periood) vastavalt Juuliuse kalendrile (vt 1923. aasta üldõigeusu kongress).

Siiski on mõningates kogudustes üksnes hingehoidliku ökonoomia kaalutlustel võimalik tähistada Kristuse sündimise ja ristimise pühi ka Juuliuse kalendri järgi, oodates, kuni kõige eakamadki koguduseliikmed on muudatustega kohanenud.

Samuti jätkub mõningates Setu- ja Võrumaa kogudustes, mis asuvad Eesti-Vene piirist kiviviske kaugusel, traditsiooniliste suurte kirikupühade tähistamine vastavalt Juuliuse kalendrile, et alal hoida perekondlikke sidemeid kahe Setumaa osa vahel, mis enne 1940. aastat moodustasid Eestimaa osana ühtse terviku ja mis on tänapäeval Stalini tahtel osalt Eesti- ja osalt Venemaa territoorium.

27. juunil 2011

† STEFANUS,
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

PÜHA SINODI TEATED

Preester Tihhon Tammes, Püha Sinodi sekretär

EAÕK Püha Sinod kogunes istungitele 26. juunil ja 7. septembril 2011. a.
Püha Sinodi **26. juuni 2011. a istungil** olid teemadena arutlusel:

- Püha Sinodi liikmete ülevaated oma tegevusest ja olulisematest sündmustest neile alluvates piiskopkondades;
- EAÕK Täiskogu 26. mai 2011. a koosolekul vastuvõetud kirikukalendri ühtsustamise otsuse kinnitamine;
- Eesti 1940. ja 1941. aastate usukannatajate kanoniseerimisega seotud küsimused;
- EAÕK Püha Platoni Seminari ja teiste õppeasutustega sõlmitud koostöölepetega seotud küsimused;
- Püha Sinodi uue sekretäri valimine seoses hr Madis Kolgi lahkumisega Sinodi sekretäri kohalt;
- kutsed rahvusvahelistele konverentsidele;
- preestrite teenistusega seotud küsimused;
- EAÕK vaimulike oikumeenilistel jumalateenistustel osalemisega seotud küsimused;
- Antsla-Kraavi prohvet Eelija koguduse ja Välgi Aleksander Nevski koguduse taasavamine abikogudustena;
- EAÕK suhted teiste Õigeusu Kirikutega;
- muud küsimused.

Kokkuvõte istungil vastuvõetud olulisematest otsustest:

- Teha Püha Sinodi liturgikakomisjonile ülesandeks töötada välja väikeseformaadilise palveraamatu kavand.
- Lubada EAÕK vaimulikel osaleda oikumeenilistel jumalateenistustel üksnes kohaliku piiskopi õnnistusel. Oikumeenilistel jumalateenistustel võivad EAÕK vaimulikud kanda üksnes alus- ja pealiskuube (rässat).
- Avaldada ülempreester Mattias Pallile tänu hea töö eest 1940.–1941. aastate usukannatajatega seotud materjalide inglise keelde tõlkimise eest ja teha ülempreester Andreas Põllule ülesandeks jätkata Eesti usukannatajatega seotud uurimistööd.
- Kinnitada EAÕK Püha Sinodi sekretäriks preester Tihhon Tammes.
- Lähetada 5.–6. septembril 2011. a Kopenhaagenis toimuvale oikumeenilisele konverentsile *Nordic and Baltic Faith and Order-Meeting „Current Challenges for the Churches"* EAÕK esindajana Tartu pühitsetud piiskop Eelija.
- Lähetada 31. oktoobrist 2. novembrini 2011. a Ateenas toimuvale Kreeka Kiriku Püha Sinodi korraldatavale antihereetilisele konverentsile „Õigeusk ja nelipühilased" EAÕK esindajana preester Tihhon Tammes.

Püha Sinodi otsus EAÕK Täiskogu 26. mai 2011. a koosolekul vastuvõetud kirikukalendri ühtsustamise otsuse kinnitamise osas:

Isa, Poja ja Püha Vaimu nimel.
EAÕK Püha Sinod,

1. Lähtudes kirikukalendri ühtlustamisel:
1.1 Esimese kogumaapealse Nikaias toimunud Kirikukogu pühade isade tahtest;
1.2 Tema pühaduse, oikumeenilise patriarhi Bartholomeose õnnistusest ja toetusest;
1.3 EAÕK Täiskogu 2011. aasta korralisel koosolekul osalenud koguduste esindajate valdava enamuse seisukohast.

2. Otsustas
2.1 Alates uue kirikuaasta algusest 1. septembril 2011. peetakse paasapüha ja sellega seotud liikuvaid pühi üheskoos Püha Kogumaapealse Õigeusu Kirikuga nn *vana kalendri* järgi;
2.2 Liikumatuid kirikupühi peetakse kooskõlas Oikumeenilise Patriarhaadi ja enamiku maailma Õigeusu Kirikutega reformeeritud Juuliuse ehk nn *uue kalendri* järgi;
2.3 Nendes EAÕK kogudustes, kus on pastoraalsetel kaalutlustel vajalik teatud liikumatute pühade tähistamine ka nn *vana kalendri* järgi, on see võimalik vastavalt kohaliku piiskopi õnnistusele ja juhistele.

Püha Sinodi **7. septembri 2011. a istungil** olid teemadena arutlusel:

- Püha Sinodi liikmete ülevaated oma tegevusest ja olulisematest sündmustest neile alluvates piiskopkondades;
- 2012. a kirikukalendri trükieelne redaktsioon;
- Eesti Kirikute Nõukogu ettevalmistatavas ristimisteemalises kogumikus õigeusu ristimisteoloogiat ja -tavasid tutvustava tekstiga seotud küsimused;
- EAÕK Püha Sinodi meediakomisjoni tööga seonduvad teemad;
- EAÕK Püha Platoni Seminari töökorraldus ja loengute kava akadeemilisel aastal 2011–2012;
- EAÕK Täiskogu 26. mai 2011. a koosolekul vastuvõetud kirikukalendri ühtsustamisotsuse rakendamisega seotud teemad;
- EAÕK vaimulikkonna üldkoosoleku kokkukutsumine ja koosoleku päevakord;
- muud küsimused.

Kokkuvõte istungil vastuvõetud olulisematest otsustest:

- Anda EAÕK 2012. a kirikukalender ringlusesse hiljemalt 10. novembril 2011. a.
- Saata EKN-le ja selle liikmeskirikutele kiri, kus täpsustatakse veel kord ristimiste EAÕK-poolse tunnustamise üldiseid aluseid.
- Kaasata Püha Sinodi meediakomisjoni tööga seonduvasse arutelusse täiendavalt teemaga seotud vaimulikke ning käsitleda teemat Püha Sinodi järgmisel istungil eesmärgiga töötada välja komisjoni tegevuskava.
- Kutsuda kokku EAÕK vaimulike üldkoosolek 15. novembril 2011. a.
- Anda pühitsetud piiskop Eelijale nõusolek võtta vastu Justiitsministeeriumi ettepanek asendada osakoormusega Justiitsministeeriumi nõunikku-peakaplanit.

Foto: EAÕK arhiivist

140 AASTAT ISA NIKOLAI PÄTSI SÜNNIST

Preester Tihhon Tammes

Käesoleva aasta 5. septembril möödus 140 aastat teeneka õigeusu preestri Nikolai Pätsi sünnist.

Ülempreester Nikolai Päts sündis 1871. aastal Viljandimaal, lõpetas 1894. aastal Riia Vaimuliku Seminari ja töötas järgnevatel aastatel kooliõpetajana Viljandimaal Tännassilmas ning Paides. 1904. aastal abiellus ta Ljudmila Tšistjakovaga, võttis vastu preestripühitsuse ning määrati teenima Räpina õigeusu kogudust. 1914. aastal määrati ta Võru praostiks. Aastatel 1913–1917 töötas ta preestriameti kõrvalt Räpina Kõrgema Algkooli õpetajana ja aastatel 1917–1918 Võru linna poeglaste gümnaasiumis õpetajana ning Võru maakonnavalitsuses haridusosakonna juhatajana. Vabadussõja ajal korraldas ta Pärnus Ühistöö Liidu tööd ning alates 1919. aastast asus teenima Tallinna Siimeoni ja Hanna kogudust. 1936. aastal asus koos kogudusega ümber Toompeale Neeva Aleksandri katedraali. Samal aastal hakkas ta toimetama ja välja andma EAÕK ametlikku häälekandjat Elutõde. Oli EAÕK kirikuvalitsuse liige ja esimees ning Eesti Rahvusraamatukogu eelkäija – Riigiraamatukogu – peamine käivitaja, mida ta juhatas aastatel 1920–1924. Lisaks eelnevale on ta mitmete raamatute ja õpikute autor. Isa Nikolai suri 29. novembril 1940. aastal okupatsioonivõimu vangina.

Tema mälestuse tähistamiseks korraldas Konstantin Pätsi Muuseum 6. septembril Tallinnas mälestusürituse, mille raames peeti hingepalve Tallinna Kesklinna kalmistul ja konverents EAÕK Siimeoni ja Hanna kirikus. Konverentsi peaettekande isa Nikolai elu ja tegevuse kohta pidas EAÕK Räpina koguduse preester Tihhon Tammes. Tema tegevust kaitseväe toetamisel ja Riigiraamatukogu käivitamisel käsitlesid ettekannetes vastavalt Kaitseliidu peakaplan ülempreester Aleksander Sarapik ning Eesti Rahvusraamatukogu vanemteadur Piret Lotman. Mälestuskonverentsil osalesid teiste seas president Arnold Rüütel abikaasaga ja EAÕK arhont Tõnis Rüütel.

Täname Konstantin Pätsi Muuseumi ja kõiki, kes osalesid isa Nikolai mälestuspäeva korraldamisel ning tema haua korrastamisel.

Foto: Aleksander Puulinna arhiivist

MÄLESTUS EI KUSTU!

Lea Saaremäe, EAÕK Võõpsu Püha Nikolai Koguduse liige

30. juulil möödus 70 aastat Petseri piiskopi Joann (Nikolai) Bulini surmast.

Nikolai sündis 28. veebruaril 1893. a tollases Liivimaa kubermangus Võrumaal Võõpsu alevikus. Tema isa oli müürsepp ja ema õmbleja. Perekond oli sügavalt religioosne ning juba 6-aastaselt võttis Nikolai kohalikus pühakojas jumalateenistusest osa. Nikolai õppis kohalikus kirikukoolis ja hiljem 2-klassilises Raadama Ministeeriumikoolis. 1905. a astus ta Riia vaimulikku kooli ning 1909. a Riia Vaimulikku Seminari. Vaimuliku seminari lõpetas ta esimesena nimekirjas ja ta määrati riigi kulul õppima Peterburi Vaimulikku Akadeemiasse. Juunis 1916 a mobiliseeriti Nikolai sõjaväeteenistusse ja suunati õppima Peterhofi lipnikute kooli. Oktoobris 1916 a sai ta lipniku auastme ja teenis Pensa 241. jalaväe tagavarapolgus. 1917. a oli ta tegevarmees Rumeenia rindel, kus juhatas Vorohtenski 665. polgu roodu. Sama aasta lõpul vabastati ta sõjaväeteenistusest, kuna haridus andis talle õiguse töötada õpetajana. Märtsis 1918 ennistati Nikolai Peterburi Vaimuliku Akadeemia 2. kursusele. Sama aasta mais pühitseti ta mungaks ning tema nimeks sai püha Joanni auks Joann. 25. mail sai ta diakoniks. 1918. a saadeti ta eestikeelsete jumalateenistuste läbiviimiseks Pljussa nunnakloostrisse.

12. septembril 1918 pühitseti Joann preestriks ja ta sõitis illegaalselt Eestisse. 1. aprillil 1919 määrati ta Saatsesse ajutiseks preestriks. Sama aasta 30. juulil sai ta Petseri mungakloostri hingekarjaseks ning hiljem, 1920. a 20. oktoobril Petseri kloostri ülemaks. Kloostris organiseeris Joann küünlatehase. Kuni 1924. aastani parandas ta aktiivselt kloostri kirikuelu. Kloostrisse olid jäänud vaid mõned vanad mungad, kelle hulgas oli ka endisi valgekaartlasi. Kirikutes olid olnud kasarmud. Kloostris asusid ka mõned ilmalikud asutused, nagu maakorralduskomisjon. Need tuli kõik mujale paigutada.

Joann armastas laulmist, laulis ka ise ning organiseeris kohalikust intelligentsist kirikukoori. Samuti korraldas ta mitmepäevaseid pühasid ristikäike Tartusse, Narva ja Tallinna. Päevased, nädalased ja kogu aasta jumalateenistused olid tal juba ette planeeritud. 1921. a organiseeris ta kirikukooride juhtide ettevalmistuskursused. Kloostri majapidamisest oli osa maid ära võetud, lehmakarjad hõredad, mesipuid väheseks jäänud. Et kõike taastada, tuli leida vahendeid. Selleks organiseeris ta Uspenski Tööühisuse: mungad olid ametis kingsepatöökojas ja õmblustsehhis, põllutööl ja aias. Ka Joann ise võttis tööst osa.

1924. a remonditi Sretenski kirik, 1927. a restaureeriti Uspenski kirik. 1930. a ehitati vana puutrepi asemel uus kivitrepp, mis viis Mihaili kirikust alla kloostrisse, 1929. a ehitati uus kabel, samuti remonditi munkade eluruume. Kloostrit hakkasid külastama ekskursioonid ja palverändurid nii kodu- kui ka välismaalt. Side väisilmaga oli loodud.

25. aprillil 1926 pühitsesid Tallinna metropoliit Aleksander ning Narva ja Irboska ülempreester Eusebi Grozdov Joanni Tallinna Aleksandri katedraalis Petseri piiskopiks. 1929. a ilmus tema initsiatiivil koostatud raamat „Псково Печерский Моностыр" Riia kirjastuse väljaandel. Noor piiskop Joann juhatas Narva piiskopkonda aastatel 1929–1932 ning oli EAÕK sinodi liige aastail 1924–1933. Piiskop Joann oli samuti aktiivne riigikogu vene rühma liige (1929–1934.)

19. oktoobril 1932 oli piiskop Joann sunnitud Petseri kloostrist lahkuma. 1934. a sõitis ta Jugoslaaviasse, peatus Riias, Varssavis, Belgradis, külastas Damaskust ja Beirutit, käis läbi kogu Püha Mäe ja väisas Konstantinoopolit. 1934. a naasis piiskop Joann Jugoslaaviasse. Seal elas ta neli aastat Rakovitsõ kloostris Belgradi lähedal, kus õppis ikoonide maalimist.

1938. aasta suvel tuli Joann tagasi Eestisse ja elas Petseris. 18. oktoobril 1940. a vahistati ta süüdistatuna nõukogudevastases tegevuses. Algul viidi ta Tallinna vanglasse, hiljem paigutati NKVD vanglasse Leningradis. Avalikkuse ja lähedaste jaoks oli piiskop Joann „teadmata kadunud". Palju aastaid hiljem saime teada, et 18. aprillil 1941 mõistis Leningradi Oblastikohus piiskop Joanni surma. Elades ja teenides Jumalat sellisel tormiliste muutuste ajal mitmete režiimide all, kus kiusati taga kirikutegelasi ja intelligentsi, langes ta vägivalla ohvriks.

Käesoleva aasta 28. augustil toimus Räpina valla Lepistu surnuaial kalmistupüha. Hauaplatsil, kuhu on maetud piiskop Joanni vennad Ivan, Mihail ja Aleksei, luges surnute mälestamise palve EAÕK Räpina ja Võõpsu koguduse preester Tihhon Tammes. Nendega koos mälestasime ka piiskop Joanni, kes hukati Leningradis Krestõ vanglas ja kelle matusepaik on teadmata. Mälestus temast ei kustu iial! Piiskop Joanni meenutasid 70. surma-aastapäeval venna ja õe lapsed.

Foto: Andres Ots

KONSTANTINOOPOLIS TOIMUS VANADE PATRIARHAATIDE KOGU

KONSTANTINOOPOL, 2. september, theorthodoxchurch.info – Konstantinoopolis kogunesid 1.–3. septembrini Tema Pühaduse oikumeenilise patriarhi Bartholomeos I kutsel vanade patriarhaatide esindajad, et arutada kristlaste olukorda Lähis-Idas ja ka muud õigeusu probleemistikku.

Vanade patriarhaatide külalistena võttis Bartholomeos I vastu Tema Õndsused, Aleksandria ja kogu Aafrika patriarhi Theodoros II ja Jeruusalemma patriarhi Thefilos III. Antiookia patriarhi esindas Apameia piiskop Iisak ning Küprose Õigeusu Kirikut peapiiskop Krisostomos.

Kirikupead pühitsesid jumaliku liturgia Fanari püha Georgiose patriarhlikus kirikus, tähistamaks uue kirikuaasta algust ja sellega vastse indiktsiooni aastat ülemkarjaslikus teenimises.

Vanade Patriarhaatide Kogu põhiline kõneteema oli kristlaste olukord Lähis-Idas. Kogu otsustas, et vanad patriarhaadid ja Küprose Kirik peavad igakülgselt toetama kristlusesisest ja religioonidevahelist dialoogi teiste monoteistlike usunditega vastavalt kolmanda eelkoguliku õigeusukirikute-vahelise konsultatsiooni otsustele 1986. aastal.

Lähtuvalt sellest esitas avaldus toetust Lähis-Ida õigeusu kristlastele nende keerulisel ja probleemsel territooriumil ning kutsus üles poliitikuid ja usujuhte looma poliitikat, mis kindlustaks usundite rahulikku koosolu geograafiliselt tundlikus piirkonnas.

Vastavalt kogu kinnitusele peavad Lähis-Ida õigeusu kirikute esindajad suhtlema Õigeusu Kiriku esindusega Euroopa Liidu juures iga probleemi puhul, mis võib Lähis-Ida kirikute territooriumil tekkida, saavutamaks sellele võimalikult hea lahendus.

Samuti otsustas kogu asutada Jeruusalemma Patriarhaadi territooriumil haigla Lähis-Ida regiooni õigeusu kristlaste jaoks ja stipendiumi Jeruusalemma Patriarhaadi noortele tudengitele.

Vanade Patriarhaatide Kogu kinnitas oikumeenilise patriarhi ettepaneku, et lähemas tulevikus peaks toimuma eri usundite juhtide kohtumine Vahemeremaade ringkonnas, kuna see signaliseeriks ka Vahemere ökoloogiliste probleemide üle arutlema.

Lõpuks rõhutasid vanade patriarhaatide esindajad vajadust, et lokaalsed Õigeusu Kirikud respekteeriksid autonoomiaid ja nende piire, sest need on kujunenud vastavalt Pühadele Kaanonitele ja tomostele.

Foto: Gennadi Baranov

OTS JÕUAB LIGI

Ülempreester Mattias Palli

Jälle on liikumas ennustusi maailmalõpu peatse saabumise kohta. Sedakorda paigutatakse see aastasse 2012. Peamiseks põhjuseks järgmise aasta valimisel ilmaotsa kandidaadiks on ilmselt Kesk-Ameerika rahva maiade muistse kalendri tõlgendamine: maiade kalender pidi saama 21.12.2012 otsa. Teine põhjus on mõnede NASA teadlaste ja teiste arvamus, et 2012. a lõpust algab suur magnettorm päikeselt, mis lööb segi elektroonika ja halval juhul hävitab kogu inimkonna. Kahe ennustuse lähestikku sattumine muidugi võimendab maailmalõpu ootust.

Enamus maia kalendri tõsisemaid uurijaid on küll kinnitanud, et mingit maailmalõppu järgmine aasta saabuma ei peaks. Otsa saab lihtsalt üks selle keeruka ajaarvamissüsteemi 5125-aastastest (nn 13 baktuni) tsüklitest, mis tähendab üleminekut uude ajastusse – aga mitte tingimata katastroofilist. Arvamused, tõsi küll, erinevad, ja teiste meelest lõpeb nimetatud kuupäeval (üks) maailmaajastu. See ajastu algas aga maiade järgi „maailma loomisega" vastavalt 3114. aastal eKr. Kui me nüüd usume, et enne seda oli ka midagi, miks ei peaks pärast olema? Maiad (ja teised muistse Kesk-Ameerika tsivilisatsioonid, kelle teadmised maiad üle võtsid), olid kindlasti oma aja kohta geniaalsed matemaatikud. Kuid ajastu lõpu arvestasid nad välja ühendamaks 20x13-päevaseid tsükleid (lapseootuse aeg naisel? viljakasvutsükli pikkus sealmail?) päikeseaastaga ja mitmesuguste planeetide ringidega ümber Päikese. Ühesõnaga, ajastu lõpp pole määratletud mingi tegeliku ennustatava sündmuse järgi, vaid puhtmatemaatiliselt. Sama moodi on läänemaailmas oodatud lõppu ümmarguse numbriga aastatel: näiteks 1000. ja 2000.

Eitamata, et eelkristlikes kultuurides on oma tõe elemendid ja n-ö väliseid prohveteid – tunnistati ju vanas kirikus sibülliide, Vergiliuse ja teiste paganate ennustusi Kristusest –, ei kohusta meid siiski miski omaks võtma ühe vanaaja rahva maailmalõpu kuupäeva uskumusi (niivõrd, kuivõrd maiad selleks päevaks mingit maailmalõppu üldse ennustasidki). Ja kui hakata eri tsivilisatsioonide usutud ajastulõppe kõrvutama, saaksime väga erinevaid arvestusi. Millist neist siis uskuda? Isegi Piibli selleteemaliste ennustuste tõlgendamine on ülimalt keeruline. Läbi sajandite on paljud täpseid kuupäevi või aastaid nimetanud ja seni mööda pannud. Mingipärast tunduvad ilmutusraamatu ja mõnede prohvetite hämarad vihjed – ja muidugi iseenda tarkus – paljudele kindlamad kui meie Issanda sõnad: „Seda päeva ja tundi ei tea aga keegi…" (Mk 13:32).

Ennustatud maailmalõppe on mööda läinud nii mitmeid, et ei jõua üleski lugeda. Paistab, et „prohvetitele" pole see enamasti midagi õpetanud. Kel on õigus, sel on alati õigus. Tüüpiline on, mida Narva „prohvet" Norman kirjutas, kui ilmaotsa 1924 (kui ma õigesti mäletan) ei tulnudki: „Minu, Normani, palvete pärast on maailmalõpp edasi lükatud". Jehoova tunnistajad (tollase nimetusega russellased ehk piibliuurijad) ennustasid maailmalõppu 1914. aastaks – aga nad õitsevad siiamaani. Veel hiljuti võis Vahitornist lugeda, et ots tuleb enne, kui 1914. a sündinud on surnud. Nüüd hakkab viimaseid päris väheks jääma ja õpetust on korrigeeritud...

Teine, asjalikum maailmaotsa ootamise põhjendus on ennustus päikeselt lähtuvast magnettormist. Selle alguse paigutamine järgmise aasta jõulude kanti on muidugi maia-ajastu lõpu uskujatele tuult tiibadesse puhunud. Samas räägivad teised teadlased 2013. aastast ja kõik on veendunud, et magnetkiirgus kestab mõnda aega ja täpset alguspäeva on võimatu ette öelda. Ka on väga erinevaid arvamusi seekordse päikesepurske tugevuse ja mõju kohta. 1859. aastal lõi magnettorm kohati segi telegraafiühenduse, 1989 oli siin-seal elektrikatkestusi. Peenemale tehnikale – mobiilsidele, tehiskaaslastele (mis pealegi on orbiidil ja kiirguse eest vähem kaitstud), arvutitele jne – võib aga kange magnettorm omajagu kahju teha. Siinkohal on mõtlemist riigijuhtidest lihtinimesteni: kas kogu elu peab põhinema Internetil ja mobiilsidel või peaks selle kõrval alal hoidma ka „raskemat" sidepidamis-, andmetalletus- ja muud tehnikat. Kuid see on teise ala asjatundjate teema. Tõenäosemalt saabub lõpp ikkagi siis, kui inimkond on jõudnud loodusvarad ammendada ja keskkonna elamiskõlbmatuks reostada. Ja see aeg pole, kui midagi ruttu ette ei võeta, paraku üldse kuigi kaugel. Täpselt midagi ennustada on aga võimatu.

Mida me peaksime siis õigeusu kristlastena sellest mõtlema? Kui võtta lühidalt kokku Uue Testamendi ja kirikuisade maailmalõpu õpetus, on mõned asjad selged. Maailmalõpp tuleb, aga kindlat aega ei saa keegi ennustada. Märkidest (Mt 24. ptk, Mk 13. ptk.) saab aru, et see on ligidal, kuid märkide tõlgendamine on muidugi keeruline: sõdu ja sõjajutte, maavärisemisi jms on olnud ju ajaloos küll ja küll. Ka enne otsa ilmuvaid kristusevastaseid on olnud juba apostlite eluajal (1Jh 2:18).

Mõned Kristuse ja apostlite sõnad jätavad mulje, et nende arust oli praeguse maailmaajastu lõpp ja Jumala riigi algus siinsamas. Sarnaseid meeleolusid on olnud läbi kogu kirikuloo; neid võib leida pühakute elus, jumalateenistuste lauludes ja palvetes kõigil aegadel. Kas on siis nii paljud põlvkonnad eksinud? Või on nad tingimata meie päevi ette näinud? Paistab, et on lõpuootust ja on lõpuootust. On aegade ja aastate mõistatamist ja lugemist, täpsete daatumite paikapanemist. Seda läbib pahatihti üks vaim: sünguse, paanilise hirmu, põrgu ja kuradi elava ettekujutamise, patu ja piina rõhutamise vaim. On aga ka teistlaadi lõpuootust, mis ei eita patu tegelikkust ega meeleparanduse hädavajalikkust, ent mis paneb pearõhu Jumala armule ja andeksandmisele, Kristuse kohalolule, ülestõusmise rõõmule. See oli algkristlaste ajastulõpu-usk, millest haaratuna hüüti: „Maranata – Issand tule! Tulgu arm aja kadugu see maailm!" (12 apostli õpetus X, 6). See usk läbistab meie jumalateenistusi, eriti euharistilist liturgiat, nagu meie esikarjane oma kirjutistes on kaunisti näidanud. Ja selle aluseks on miski väga oluline: lõpp pole ainult ees, ootamas, ähvardamas – maailmalõpp on juba käes! Kristuse tulemisega on lõpuajad alanud, kestku nad siis veel kaks tuhat või kas või kakskümmend tuhat aastat! Meeleparanduse uksed on lahti, patud pestakse maha, uskujad istuvad kuningriigi pidulauas ja saavad osa Peigmehe enda ihust ja verest ning on üks ihu oma vendade-õdedega. Me elame veel siin, me kannatame, ohkame, aga ühe jalaga oleme juba tulevas ilmas, muutunud, uuenenud maailmas, kus Jumal on kõik kõiges.

Ja sellest tuleneb kõige tähtsam: me ei pea maailmalõppu paaniliselt kartma. Me peaksime seda värinaga ootama – palvetades enda ja kogu maailma eest. Me peaksime pidama juba siin, nutuorus, taevariiki oma eesmärgiks, paradiisi oma paradigmaks, nagu keegi on tabavalt öelnud. Katsumuste ajad tulevad. Maailm ei kesta igavesti; meie oma elust rääkimata. Ajal, ajalool on lõpp; see on lugu, millel peab ükskord olema lõppsõna, lahendus. See on tee, mis ükskord lõpeb; aga võib jätkuda, uuel, palju mitmemõõtmelisemal tasandil, kui seda siitpoolt paista on, ent mille suund on maha pandud juba siin.

Niisiis, me elame juba maailma lõpus. Kogu aeg Kristuse kahe tulemise vahel on nagu üksainus väljavenitatud lõpuaeg. See on Koguduse aeg, Vaimu aeg, kus tulevane ja taevane maailm on maisega otsekui segunenud. See on aeg uskuda, võidelda, meelt parandada. See on äreva ootuse aeg. Kasutagem siis seda õigesti, paludes endale ja kogu maailmale pattude andeksandmist. Oleks naiivne inimestele öelda, et ärge kartke maailmalõppu. See on paratamatult midagi hirmutavat. Kuid tegelikult peaksime kartma vaid üht: pattu, Jumalast eemalolemist, kõlbelist küündimatust, ja sedagi mitte halvava hirmu mõttes, vaid pigem kui nähtusi, millele tuleb Jumala abiga vastu astuda. Sest kui me oleme Issandaga, ei ole meil vaja karta maailmalõppu – tulgu see järgmine aasta või tuhandete aastate pärast –, vaid oleme valmis selleks päevaks, mis tuleb „nagu varas öösel" (1Ts 5:2).

KÕIGEPÜHAMA JUMALASÜNNITAJA JA PALVEKAANONID

Kõigepüham Jumalasünnitaja ja ikkaneitsi Maria on ime ja müsteerium, mida isegi inglid ei suuda mõista: „Taevas kohkus ja maaotsad ehmatasid sest imest, et Jumal inimestele ihulikult ilmus ja sinu emaihu oli Temale ruumilisem kui taevas. Seepärast ülistavad sind, Jumalasünnitaja, inglite ja inimeste hulgad", kirjutab palvekaanoni autor. Ta on „Jumal Jumala järel," mainib püha Grigoori Jumalasõnaõpetaja. Mujal väljendavad kirikuisad end seoses Jumalaema kohaga selgemalt. Püha Epifani rõhutab: „Mariat austatagu, Isa, Poega ja Püha Vaimu kummardatagu, Mariat aga ärgu keegi kummardagu."

Kõigepühama Jumalasünnitaja sugupuu kohta saame apostel Luuka evangeeliumist teada, et ta oli Taaveti soost. Issanda venna Jaakobuse nn protoevangeeliumis on kirjas, et preester Mattan võttis naiseks Maria ja nad said neli last: Jaakobuse, kellele sündis Joosep, Jumalaema kihlatu; Maria, kes sünnitas ämmaemand Salome; Sove, kes sünnitas Ristija Johannese ema Eliisabeti ja Anna, kes sünnitas Maria, jumalinimese Jeesus Kristuse ema.

Nimi „Maria", mille ta vanemad Joakim ja Anna talle panid, tuleb heebreakeelsest tüvest *mr*, mis tähendab „isand, härra". Järelikult tõlgitakse nimi „Maria" sõnaga „emand". Aga eelkõige kutsutakse teda Jumalasünnitajaks, sest ta on Jumala ema. Selle termini kinnitas III oikumeeniline kirikukogu 431. aastal. Siiski on Kirik andnud talle lisaks palju austavaid nimesid ja epiteete, et väljendada rohket armastust ja suurt austust, mis tal on Ikkaneitsi vastu. Väga iseloomulik näide on püha Nektari, kes pühendas talle 5000 värsirida, mis moodustasid tema „Theotokarioni": Jumalaemale kirjutatud kiriklike laulude kogumiku.

Evangeeliumitest saame teada, et Naatsareti tütarlaps võttis vastu peaingel Kaabrieli rõõmukuulutuse, külastas oma täditütart Eliisabetti, kes kandis endas juba püha Ristija Johannest, sünnitas Petlemmas maailma Päästja, põgenes Egiptusesse, et kaitsta last võimalike tapjate eest, otsis oma 12aastast Poega Jeruusalemmas, kui too templis viibis ja õpetajatega vestles, oli kohal Kaana pulmas, kus ta oma Poega teiste eest palus, kõndis koos Issandaga kuni Kolgatani ja elas läbi ristilöömise, Issanda ihu matmise ja aulise ülestõusmise jumalikud sündmused ning seejärel Püha Vaimu laskumise apostlite peale, mis toimus nelipühi päeval ülemises toas.

Jumalaema elu kohta saame teada ka kirikuisade kirjutistest, mis on sama usaldusväärne allikas kui apostlik pärimus, millele need on loomulikuks jätkuks, põhinedes Püha Vaimu saamise kogemusel ja juhtimisel. Põhilised allikad on püha Dionisi Areopagiidi (ülemkohtuniku) kirjutis „Jumalikest nimedest", Kiriku eri pühakute nagu Damaskuse Johannese ja Kreeta Andrease poolt Jumalaema uinumise pühaks kirjutatud kiidukõned, kirikulaulud ja pühakujud. Teavet saame ka püha Johannes Jumalasõnaõpetaja apokrüüfilisest jutustusest Jumalaema uinumise kohta.

Jumalasünnitaja õnnis uinumine leidis aset 47. aastal pKr, kui ta oli 59-aastane või umbes 70-aastane, see tähendab 24 aastat pärast Issanda taevasseminemist. Nii nagu peaingel Kaabriel oli teda kõikidel eelnevatel aastatel teeninud, nõnda tõi ta ka siis talle sõnumi, et kolme päeva pärast võtab ta Poeg vastu tema kõigepühama hinge. Jumaliku sõnumi kätte saanud, läks kõigepüham jumalasünnitaja Õlimäele, kus ta palvetas oma Poja ja Jumala poole. Pärast seda kuulutas ta Kirikule oodatavast sündmusest ja hakkas tegema asjakohaseid ettevalmistusi. Tema uinumise päeval tõi Issanda arm pilve kujul kaugel viibinud apostlid evangelist Johannesse kotta Getsemani, et nad võtaksid vastu tema õnnistuse ja elaksid läbi tema õndsat uinumist. Apostel Paulus, apostel Timoteus, püha Dionisi Areopagiit ja teised pühakud olid samuti kohal. Jumalaema lohutas ja õpetas apostleid ning palvetas kogu maailma eest hommikuni, mil Poeg võttis ta vaimu isiklikult vastu.

Siis „asetati Getsemanis hauda tema ihu, mis oli Jumala vastu võtnud ning kohale toodud ja maetud inglite ja apostlite laulude saatel", kuigi mõned juudid seda püha toimingut takistasid. On mainitud, et üks juut, Jefonias, püüdis Jumalaema matmist peatada, mille tagajärjena lõikas nähtamatu jõud tal käed otsast ära. Aga õnneks Jefonias kahetses ja sai kohe terveks. Sarnane saatus sai osaks kõigile, kes lugupidamatusega Jumalaemale liginesid; nad jäid pimedaks, aga kui nad kahetsesid, said nad nägemise tagasi.

Pühad apostlid matsid lõpuks Jumalasünnitaja ülipühad säilmed maha ja jäid sinna kolmeks päevaks, samal ajal „laulsid inglikoorid vahet pidamata." „Aga kui pärast kolmandat päeva inglite laul lõppes, tegid kohal olevad apostlid haua lahti, kuna üks neist oli matuselt puudunud ja pärast kolmandat päeva matusepaigale tulnud ning tahtis Jumala vastu võtnud ihu ees kummardada. Neil ei õnnestunud kuskilt leida tema austusväärset ihu, nad leidsid ainult ta surilinad, millest levis kirjeldamatult head lõhna", lausub püha Damaskuse Johannes Jumalaema uinumise püha puhuks kirjutatud kiidukõnes.

Kiriku pärimuse järgi oli uinumise päeval puudunud õpilane apostel Toomas. Kolmandal päeval pärast Jumalasünnitaja uinumist, mil Jumalaema ihuga üles oma Poja juurde läks, tõi Püha Vaimu arm apostel Tooma Getsemani, kus ta nägi, kuidas Jumalaema taevasse võeti. Siis andis Jumalaema talle üle oma püha vöö, mida hoitakse kui silmatera Athosel Vatopaidi kloostris.

Palvekaanonid Jumalasünnitajale

Jumalasünnitaja uinumise päev on ülisärav. Kiriku liturgilises elus seletavad selle püha pealaul ja kondak, miks see nii on. „Oh Jumalasünnitaja, sünnitamises hoidsid sa neitsipõlve alles ja pärast surma ei jätnud sa maailma maha. Sina, Elu Ema, läksid elu sisse ja oma palvete läbi päästad sa surmast meie hinged." „Haud ja surm ei saanud võimust Jumalasünnitaja üle, kes on palvetes uinumatu ja eestseismises meie kindel lootus, sest tema kui Elu Ema viis elu sisse see, kes tema neitsilikku ihusse oli asunud."

Jumalaema püha oli alguses liikuv püha, aga hiljem määrati keiser Maurikiose korraldusega kindlaks, et seda tähistatakse 15. augustil.

Tänapäeval eelneb pühale kahenädalane härras ajavahemik, mille kestel on usklikel mitmel pool kombeks õhtuti kirikutesse koguneda kõigepühamale Jumalasünnitajale palvekaanonit laulma.

Me tõttame Jumalaema juurde ja laulame palvekaanoneid, sest usume koos palvekaanoni kirjutanud poeediga kõikumatult, et „mitte keegi, kes sinu juurde tõttab, oh Jumalasünnitaja Neitsi, ei pöördu häbiga tagasi, vaid palub armu ja tema palve saab täidetud". Meie kogemus seoses loendamatute heategudega, mida Taevakuninganna meile on teinud, ei luba meil vaikida: „Meie, vääritud, ei vaiki iialgi sinu väest, oh Jumalasünnitaja; sest kui Sina oma palvetega ei seisaks meie eest, kes päästaks meid siis nii mitmest hädast? Kes hoiaks meid vabana tänini? Meie ei tagane sinust, Valitseja, sest sina päästad oma teenijad alati kõigist hädadest". „Ma ei varja sinu armusügavust ja loendamatute imede lätet, ... vaid annan sellest kõigile tunnistust, hüüan, kuulutan ja räägin sellest".

Me tunnistame kõigepühama Jumalasünnitaja ees oma patusust, saadame tema poole ahastushüüde, anname teada oma hingelist ja kehalist valu ning kurbust, mis panevad meid tundma, et „meie elu on jõudnud haua ligi". Aga muidugi ei heida me meelt ega itke nagu need, kellel ei ole lootust, vaid laulame oma südame põhjast: „...täida rõõmuga mu süda ja kaota patukurbus". Paneme kogu oma lootuse temale, teades oma kogemusest, et ta on tõesti halastaja ja kui Jumalaema on ta halastuse allikas, inimeste ainus pelgupaik ja „kindel eestpaluja Looja ees". Lisaks palume tal juhtida meie elu ning kui „tugev müür ja eestpaluja" ja „vägev kaitsja", kes ta on, hoida meid „kuradi noolte eest", mis meid ümber piiravad ja millega me ei suuda üksi toime tulla. Nii elame meie, kristlased, suvel tõesti läbi otsekui teist paasapüha.

Neil päevil lauldakse niisiis kuni 13. augusti õhtuni – välja arvatud laupäeva õhtuteenistused ja Issandamuutmise püha – vaheldumisi väikest palvekaanonit, mille autor on hümnograaf munk Teostirikt, ilmaliku nimega Theophanes, ja suurt palvekaanonit, mille autor on Nikaia keiser Theodoros II Laskaris, kes elas 13. sajandil.

Väikse palvekaanoni kirjutanud hümnograafi munk Teostirikti kohta ei ole meil muid isikuandmeid. Suure palvekaanoni poeedi Theodoros II kohta teame, et ta oli püha Johannes Batatzese ja Irene Laskari poeg. Mainitakse, et keiser Theodoros põdes ühte haigust, mis põhjustas talle sügavat meeleheidet, ja ta palvetas, et sellest vabaneda. Lisaks tundub, et ta oli kunagi oma vaimuliku võitluse unarusse jätnud, ja seetõttu kordas ta pidevalt fraasi „Kristus, ma jätsin Su maha". Kui ta hiljem tutvus Ipeirose vürstiriigi valitsejanna püha Teodooraga, kes austas väga Jumalasünnitajat, said tema palved sellise kuju, mis on palvekaanonil Jumalaemale. Pühalt Teodooralt õppis ta pöörduma Jumalaema poole rasketel hetkedel ja eriti siis, kui teda haaras kurbus, ning paluma tal leevendada oma valu ja anda talle jumalikku rõõmu ja lohutust. Aleksandros Papadiamandis märgib, et selles palvekaanonis „on jutt hinge traagilistest kannatustest ja piinadest..., kus

jutustab Jumalaemale oma kurbusest ja valust üks tagaaetav ja murelik kreeklasest keiser, kelle vastu katoliiklased, araablased ja ta enda rahvas võitlesid ning keda jälitasid barbarite hordid, keda ta nimetab „pilvedeks"". Theodoros II palvekaanon kandus edasi tema piirkonna kloostritesse, kus selle põhjal kirjutati teenistus, sealt levis see nimega „Suur palvekaanon" kogu Bütsantsi.

Kahe püha palvekaanoni vaheldumisi laulmise põhjus on arvatavasti ajaloolises olustikus, mis märgistas Bütsantsi 1261. aastal. Sel aastal, mil valitses keiser Michael VIII Paleologos, võideti pealinn tagasi ilma verevalamiseta ning arvati, et see juhtus tänu Jumalasünnitaja imelisele sekkumisele. Siis tahtis Michael rongkäiguga Konstantinoopolisse siseneda ja Jumalaema poole tänupalveid saata. Aga kuna tol ajal lauldi kirikutes Theodoros II suurt palvekaanonit, tuli leida vahepealne lahendus. Tehti ettepanek võtta kasutusele ka vanem väike palvekaanon kõigepühamale Jumalasünnitajale. Sellest ajast alates kasutatakse suurt palvekaanonit vaid Jumalaema uinumise paastu ajal.

Palvekaanonite laulmise teenistusi – tuleb rõhutada, et neid peetakse Kiriku kahe suure püha, ülestõusmispüha ja Kristuse sündimise püha vahepeal – peetakse selleks, et saata palveid ja anumisi Jumalaema poole, kes on meie ainus eestpaluja inimesearmastaja Jumala ees, et meile antaks armu ja jõudu tõusta oma isiklikule Kolgatale, kus elatakse läbi sõnulväljendamatut ülestõusmise rõõmu. Sest ülestõusmist ei toimu pärast risti, see kingitakse seal üleval, risti peal.

Suhtugem Jumalasünnitajasse talle kohase austusega ja palugem teda meiegi nagu suur jutlustaja piiskop Eelias Miniatis (1669–1714): „Sa armusaanu, austatu ja kõige valitsejanna, kes sa istud oma ainusündinud Poja paremal käel ja tunned rõõmu rohkest jumaliku valguse päikesesarnasest hiilgusest, saada ka meile, oma jumalakartlikele teenijatele, siia alla üks õnnis kiir, mis oleks valgus meie pimestunud meelele ja leek meie külmunud tahtele, et me näeksime käia õigesti Jumala seadmiste teel. Jumala järel oled meie pääste lootus sina, Jumalaema ja meie Ema. Jah, Jumalaema Neitsi, jah, Maria, kelle nimi on kristlastele rõõm, lohutus ja uhkus; võta kui healõhnaline viirukisuits vastu nende pühade päevade paast ja palvekaanon, mille me sinu auks laulsime; ja tee meid väärilisek nii nagu me siin Kirikus suudleme seda sinu püha ja imettegevat kuju, näha ka paradiisis sinu õnnist palet, mille ees me kummardame igavesti, nagu ka Isa, Poja ja Püha Vaimu ees. Aamen."

SALVIKANDJATE NAISTE JULGUS JA NAISE KOHT KIRIKUS

Zimbabwe ja Angola metropoliit Serafim

Salvikandjate naiste pühapäeva evangeeliumi kirjakoht räägib naiste suurest osast parema ühiskonna loomisel. Ajal, mil Kristuse meesõpilased jäid „kartusest juutide ees" turvalisse kohta peitu, näeme mõnda naist – salvikandjaid naisi – julgetena ja oma elu pärast kartmata Jeesuse haua juurde jõudvat.

Kõigile oli teada, et heebrea fanaatikud olid valvel, et rünnata kõiki, kes ükskõik millisel viisil püüdnuks varastada Jeesuse ristilöödud surnukeha. Just seetõttu, et nad ei uskunud prohvetlikke ettekuulutusi Kristuse surnust ülestõusmise kohta, arvasid nad, et mõned Jeesuse järgijad püüavad Tema keha varastada ja seda ära peita, lastes laiali jutu, nagu oleks Ta surnust üles tõusnud. Seetõttu nad nõudsid, et roomlastest valvurid valvaksid hauda öösel ja päeval.

Selle hirmsa tegelikkuse ees jäid loogiliselt mõtlevad Kristuse meesõpilased seniks kinniste uste taha turvalisse kohta, „ülemisele korrusele", kuni nad nägid, kuidas asjad edasi arenevad.

Samal ajal läksid salvikandjad naised julgetena edasi Jeesuse haua poole. Kindlasti ei kartnud nad ohtusid, mida võtsid arvesse n-ö julged mehed, kes olid natukese aja eest lubanud Kristusele, et on Temaga lõpuni koos ja valmis end ohverdama, kuid salgasid Teda kolm korda, enne kui „kukk laulis".

Salvikandjatele naistele tasutakse nende julguse eest lõpuks jumaliku kingitusega: nad on kogu maailmas esimesed, kes näevad ülestõusnud Jeesust.

Naistest saavad esimesed, kes annavad tunnistust Kristuse ülestõusmisest. Teame ajaloost, et ka see suur inimkuju, kes esindas inimsugu Jumala Poja ja Sõna inimeseks saamisel ja juhtis meid kõiki päästele Kristuses, on samuti naine. See on Jumalaema, kes vastas Jumala kutsele alandlikult: „Vaata, siin on Issanda ümmardaja; mulle sündigu Su sõna järele".

Seega on naise koht meie Kirikus meie pääste jaoks tähtis ja ainulaadne.

Nii nagu Jumalaema andis oma ihu Jumala Pojale ja Sõnale kogu inimkonna päästeks, nõnda teevad tänapäeval naine, ema, vanaema ja tütar suure austuse ja jumalakartusega kirikuleiva, mille nad preestrile annavad, kes toob selle Jumalaema teenrina Jumalale ja muudab selle Kristuse Ihuks, kui me väärilselt Pühadest Andidest osa võttes saame Kristuse püha Ihu kaasliikmeteks.

Naise ülesanne muutub praegusel kriisside ja keeruliste ühiskondlike probleemide ajal veelgi tähtsamaks – siis on meil lootust paremale maailmale. Aga eriti vajalik

on naise panus perekonna kaitsmisesse ja tugevdamisesse. Paljud pered kannatavad hirmsasti perekonna institutsiooni kriisi tõttu ja lähevad lahku. Meie kaasaegselt naiselt oodatakse, et ta etendaks tähtsat, ühendavat, kannatlikku, lepitavat ja hella rolli, mis kaitseb kogu perekonda. Kui perekonda kaitstakse ja see püsib, edeneb kogu ühiskond.

Aga et tänapäeva naine saaks vastata oma kõrgele ülesandele, tuleb tal oma elus Jumalat usaldada ning eeskujuks võtta Jumalaema, kõik naispühakud ja salvikandjad naised.

Et salvikandjate eeskujul lapsi pühaduseks ette valmistada, peaks nad lapsed esiteks pühapäevakooli viima. Teiseks peaksid vanemad andma lastele eeskuju oma püha eluga. Kolmandaks peaks looma laste jaoks rahuliku ja kõlbelise õhkkonna. Neljandaks leidma väärilised ja heade teadmistega õpetajad, kes on samal ajal ka moraalseks eeskujuks. Aga kõige selle eesmärk on valmistada inimest ette vooruslikuks eluks: see tähendab võtta osa Kiriku pühitsevast elust pühadest salasustest ja samal ajal aidata kaasa meie Kiriku diakoonia- ja misjonitöös. Nii saame küpseks looma vastutustundlikku ja kristlikku perekonda, mis oleks ebaõiglases ühiskonnas, kus me elame, otsekui elu oaas.

Pühade salvikandjate näol austame niisiis neid naisi, kes on usaldusväärsed, kohusetundlikud, jumalakartlikud ja tublid ning teevad oma tööga meid kõiki uhkeks.

Joonistus: Tuula Murtola

PARADIISI PÄÄSEMISE JA KRIISIST ÜLE SAAMISE EEST TEHTAVA PALVE JÕUD

Nikaia õndsa metropoliidi Georgi Paulidise jutluste põhjal koostanud
Christophoros Gerontoudis

Paljude jaoks jääb palve jõud elu ja lootuse kasutamata allikaks, mis võib muuta maailma, juhtida meid elu parandamisele nii selles kui ka igaveses maailmas.

Palve jõud on see, mis võib meil aidata toime tulla ka iga meie ajastu kriisiga.

Apostel Pauluse õhutusel jutlustanud Nikaia õndsa metropoliidi Georgi Paulidise sõnad on ka tänapäeval ajakohased (Rm 12:6–14).

Apostel Paulus annab meile tänases kirjakohas väga tähtsaid nõuandeid. Ta sõnastab mõne lausega selgelt meie kohustused meie Päästja Kristuse ees. Erilist tähelepanu pöörab ta palvele, suhtudes sellesse väga tõsiselt.

1. Mis on palve?

Damaskuse püha Johannes andis palve mõistele suurepärase määratluse: „Palve on vaimu tõstmine üles Jumala poole".

Meie, inimesed, kes me oleme nii väikesed, kisume oma mõtte palvega vaheseks ajaks maa küljest lahti ning laseme sellel tõusta kõrgele ning kohata inimese ja kogu loodu Loojat.

Me läheneme Ta troonile ning vestleme Temaga sõpruse ja armastuse õhkkonnas. Räägime Talle ära oma rõõmu ja kurbuse ning anname Tema hoolde oma mured ja südamevalu. Tema kuulab meid nagu hea isa ja siiras sõber.

2. Kas palve on vajalik?

Kõik rahvad tunnistavad vajadust palve järele, sest inimesele on loomupärane uskuda Jumalasse. Selleks andis eeskuju meie Issand ise. Ta palvetas igal pool ja alati oma taevase Isa poole ning ristil rippudes palvetas Ta kuni viimase hetkeni enda ristilöödjate eest.

Jumalal ei ole meie palvet vaja. Meie ülistuslauludki ei lisa Talle au ega sära. Meil on aga vaja Jumalat, kuna me ei suuda üksi midagi saavutada.

Palve on meie hinge elu. Kes ei palveta, see on nagu kala kuival maal, nagu ilma vundamendita maja või nagu ilma tiibadeta lind!

Mida me ütleksime kujuri kohta, kes tahab ilma peitlita kuju raiuda, või sõduri kohta, kes tahab ilma relvata sõdida? Nii ei saa ka kristlane ilma palveta paradiisi pääseda.

Seetõttu tuleb meil palvetada töötades, palvetada mõteldes, palvetada valvates, palvetada kannatades ja palvetada õnnelik olles.

3. Mõned tingimused:

Taavet soovis, et „ta palve tõuseks nagu viirukisuits Jumala trooni ette".

Aga et meie palve oleks selline, läheb vaja:
a) Tähelepanu ja jumalakartust. Palve ilma tähelepanu ja jumalakartuseta on nagu ilma aadressita kirja postitamine.

b) Usku ja usaldust. Palve ilma usu ja usalduseta on nagu kirjutatud kirja jätmine kirjutuslauale, öeldes: „Niikuinii mulle ei vastata, miks ma peaksin selle ära saatma?"

Kristlasel tuleb palves peale käia ja uskuda, et Jumal teeb nii, nagu on kõige parem. Vahel võib juhtuda, et see, mida me palume, ei tule meile kasuks. Jumal tunneb kõike paremini kui meie.

Me ei tohi kunagi Jumala üle kaevelda, kui Ta armastuse tõttu keeldub andmast meile midagi, mida me palusime.

Teinekord Ta jälle ei anna meile palutavat kohe, et meie usku proovile panna. Aga me ei tohi kunagi oma usku kaotada.

4. Palve tulemused

Vanas ja Uues Testamendis on loendamatult näiteid selle kohta, et:

a) palve on võitmatu relv;

b) palve õnnistab tööd ja paneb meie vaeva vilja kandma;

c) palve loob rahuliku õhkkonna, nagu ütleb ka poeet:
Tulgu vihm ja rahe,
müristagu taevad maa peal,
Sina oled mu Isa, mis mul sellest?

d) palve ühendab pereliikmeid ja seob neid pühade armastussidemetega.

Kiirevoolulise jõe lähedal asuvas külas oli kuulda hüüet: „Üks laps upub!" Tõepoolest, kõik jooksid ja nägid last, kes heitles selle nimel, et pääseda. Kohe toodi köis, küla parim ujuja sidus selle endale vöö ümber ja viskus jõkke, andnud teise köieotsa külainimeste kätte.

„Tirige köit," hüüdis ta veidi aja pärast – kohe, kui oli lapsest kinni haaranud. Külamehed vaatasid ahastusega üksteisele otsa. Keegi ei olnud hoolitsenud selle eest, et köie teisest otsast kinni hoida. Tugev vool haaras mõlemad õnnetud inimesed kaasa ja nad uppusid!

Vennad!

Elu on kiirevooluline jõgi. Kui mitte keegi ei hoia kinni meie köie teisest otsast, oleme kadunud.

See köis on p a l v e.

Igaüks meist peab vastama küsimusele:

Kas oleme andnud köieotsa usaldusega Jumala kätte?

KANNATLIKKUSE ÕPPETUNNID

Ülempreester Konstantin Kallianos, Chalkida metropoolia Skopelose saare Püha Panteleimoni kiriku preester

Austatud Isa Eusebi Vittise mälestuseks

Sul tuleb homme jälle Iiobilt laenata väike kogus kannatlikkust[1] (P. V. Paschos).

See poeedi prohvetlik sõna avab sinu sees iga päev lootuse ja vastupidavuse teid, kui sa võitled ülemäära kõigest väest, et tõusta oma isiklikule Kolgatale. Sest igal sinu karjasetöö ja juhuslike kohtumiste päeval, tunnil ja hetkel on vaja kannatlikkust, mis on ka kõige hermeetilisemalt suletud inimsüdamete uksi avav võti.

Ja seda seetõttu, et „miski ei ole võrdne kannatlikkuse ja vastupidavuse kaljuga" (püha Johannes Kuldsuu). Aga miski muu ei tee hingele ja järelikult ka meie vaimulikule elule nii suurt kahju kui kannatamatus ning meie rahutust külvav tahtmine kõigest väest võidelda ja viia lõpule suur hulk tegevusi ja täita palju kohustusi. Sest kui sa võtad enda kanda seda sorti koormad, siis tuleb sul hästi teada, et ülesmäge tee läheb üha vaevalisemaks. Ja vastupidi, kui sa jätad nurka kõik üleliigse koos muredega, saad sa seda enam tuult tiibadesse. Aga on kindel, et sa leiad mõtteid kogudes ning katsumuste ja pingelise vaimuliku võitluse ajal enamiku kasutuid asju üles ja viskad need oma hingest välja. Sa saad üha paremini aru, et varsti sa lahkud sellest maailmast, ja mida rohkem tühisust sa kogud, seda rohkem sa kaugened taevast...

Just sel ajal tahud sa oma olemust haamriga kannatlikkuse ja vastupidavuse ahjus, oodates ujeduse ja valuga väiksematki kosutust, mis sinusse tuleb, kui õnnistust sellel vaevarikkal jalgsirännakul kuival ja janusel maal.

See värss, mis on raiutud õigeusu vaimuliku elu ja traditsiooni kaevanduses, annab „ikka ja jälle" hingele kaaslaseks õiglase ja paljukannatanud Iiobi ülipüha kuju ajal, mil maa peal elavate inimeste seas ei ole õiglust. Aga kõige tähtsam on, et õiglus on säilinud Valguse Isa juures, kes talub kannatlikult meie usust taganemist ja ootab meie tagasitulekut Talle iseloomuliku hellusega (vrd Lk 15:11–32). Nii kannatab Jumal meie üleastumisi ning meie kannatame katsumusi, mis on kõigele vaatamata Tema kasvatustöö märgid ja jäävad nendeks.

Kui karjane soovib misjonialase innukusega vaeva nähes vaadata üle oma hoiakud inimeste suhtes, võiks ta ehk mõelda koos õiglase Iiobiga Jumala inimesearmastusele (vrd Ii 42:1–6), kes seisab kannatlikult ja kuulab tähelepanelikult inimeste hädasid ja probleeme, inimeste, kes soovivad oma mured alandlikult Tema kätte usaldada kui teistsuguse ohvri. Aga Ta kuulab ka nende muresid, kes on juba tagasi tulnud ja keda on vahepeal läbi katsutud nagu „kulda sulatusahjus" (Trk 3:6) „ustava ja aruka sulase" (Mt 24:45) valmiduse ja huvi osas, et neist saaksid külalised Tema kuningriigi pidusöögil (vrd Lk 14:15–24). Lisaks ärgem unustagem Issanda venna ja märtri sõnu: „Vaata, me kiidame õndsaks kannatlikke. Te olete kuulnud Iiobi kannatlikkusest, sest Issand on halastav ja armuline" (Jk 5:11). Tõepoolest, kui paljud meist seda mõistavad?

Viited:
[1] Värsid on pärit P. V. Paschose luulekogust „Kinnise kambri elu", Ateena 1973, lk 97.

Lasteleht

Pokrova

Kirikuaastast leiame mitmeid Jumalaema neitsi Maarjale pühendatud tähtpäevi. Nii tähistame septembris Jumalaema sündimist, novembris templisseviimist, märtsis rõõmukuulutamist ja augustis uinumist, muudel päevadel aga teisi temaga seotud tähtsamaid sündmusi või ikoone.

Üks neist paljudest tähtpäevadest on Jumalaema kaitsmise püha, teise nimega Pokrova. Pokrovat tähistatakse alati 1. oktoobril ja sellega on seotud üks iseäralik lugu, mis leidis aset Ida-Rooma keisririigi pealinna Konstantinoopoli ühes kuulsamas kirikus nimega Blaherna. Blaherna kirikus olid ka hoiul väga väärtuslikud esemed: Jumalaema rüü ja osa tema vööst.

Bütsantsi pealinn Konstantinoopol, nimetatud ka kõikide linnade emaks, oli kuulus oma lõpmatu rikkuse poolest. Need varandused meelitasid ligi ka arvukaid vaenlasi, kes tihtilugu linna vallutada püüdsid. 10. sajandil olid Konstantinoopoli müüride all taas saratseenide ehk islamiusuliste araablaste väed. Nende pealetung jätkus nii kaua, et linna elanikud olid juba meeleheitel ja lootust kaotamas. Nad kogunesid Blaherna kirikusse koguöisele teenistusele, et paluda Jumalaemalt eestkostet ja kaitset linna piiravate vaenuvägede vastu. Ühed tulisemad palvetajad olid vaga Andreas ja tema õpilane Epifanios.

Kesköösl, pärast pikemat palvetamist avanes vaga Andrease silme ees eriskummaline nägemus: ta nägi, kuidas Jumalaema siseneb kuninglike uste kaudu kiriku altarisse ja läheneb altarilauale. Jumalaema ei olnud üksi: teda saatis suursugune prohvetite, apostlite ja inglite kaaskond. Nende seas eristusid Johannes Teoloog ja Ristija Johannes, kes seisid Jumalaemast paremal ja vasakul pool. Valgetesse rüüdesse riietatud pühade meeste seas laulsid mõned kirikulaule, teised aga kõndisid Jumalaema ees. Vaga mees sosistas oma õpilasele: Vaata, kas ka sina näed maailma valitsejannat? Jah, auväärne isa, vastas noormees. Seejärel nägid nad, kuidas Jumalaema laskus põlvili ja palvetas pikka aega. Ta palus pisarsilmi oma poega maailma päästmise eest. Seejärel astus ta altarilaua juurde ning palvetas kõigi kirikus palvetanud usklike eest.

Kui ta oli palve lõpetanud, võttis ta peast pika räti ning laotas selle ettevaatlikult, otsekui kaitsva katte kirikurahva ja kogu linna kohale. Mõne aja pärast tõusis Jumalaema taevasse ja ka loor haihtus vähehaaval.

Selle nägemuse põhjal, millest vaga Andrease vahendusel sai osa ka tema õpilane Epifanios, kujuneski välja Jumalaema kaitsmise püha. Pokrova ikoonil hoiab Jumalaema ettesirutatud kätel pikka rätikut või loori otsekui kaitsvat varju, mille all on mõnikord kujutatud Konstantinoopoli linna. Tihti seisavad Jumalaema kõrval Ristija Johannes ja apostel Johannes või inglid.

KAS TEADSID, ET...

- Nimetus Pokrova tuleb venekeelsest sõnast *pokrov*, mis tähendab *katet, varjet* ja *kaitsmist*.
- Eesti kirikutest on Jumalaema kaitsmisele pühendatud Tornimäe kirik Saaremaal ja Karula kirik Valgamaal.

Tropar

Sind kiidavad lauldes inglite väed, Neitsi Jumalasünnitaja.
Sind austavad esivanemad ühes ülempreestritega
ja pühad apostlid teenivad sind austusega kui Jumalaema,
sest nad näevad, et sa maailma eest palvet teed
kõikide Lunastaja, Kristuse Jumala ees.
Palu Teda, et Ta ära päästaks rahva, kes sind usuga
kiidab ja sinu kaitsmise püha austab.

Ikoon "Kõikide kurbade rõõm"

Jumalaemaga seotud tähtpäevade seas leidub ka selliseid, mil meenutatakse mõnda talle pühendatud ikooni. Nii on 24. oktoober Jumalaema ikooni „Kõikide kurbade rõõm" mälestuspäev. Tegemist on omaette ikoonitüübiga, mis pärineb 17. sajandist ja millel on kujutatud neitsi Maarjat alati kindlal viisil.

Ikoonil Jumalaema seisab, vahel Jeesuslapsega süles. Mõnikord on Jumalaema näidatud ka kui krooniga valitsejannat.

Harilikult asub ikooni ülaosas kõigeväeline Kristus, veidi allpool inglid ja mitmed abipalujad, keda Jumalaema ja Kristus kaitsevad.

Igal värvil on siin oma tähendus: Jumalaema valge peakate on tema neitsilikkuse sümbol, punane värv tähistab armastust, taustal olevad lilled ja taimed paradiisiaeda, roheline värv lootust ja uuenemist, kuld Jumala kõigeväelisust. Esemetest tähistab kepp vigast inimest, side silmadel pimedat.

Mõnikord on sellele ikoonile otsekui kleepunud mündid, mis meenutavad ikooniga kaasaskäivat lugu. „Kõikide kurbade rõõmu" ikoon olevat paiknenud Peterburi-lähedase klaasitehase kabelis, mis põlema süttis, kuid ikoon pääses imelisel kombel kahjustamata. Põlengu käigus aga kleepusid ikooni külge kabeli korjanduskarbi mündid. Hiljem ehitati sellesama ikooni tarbeks katedraal.

VÄRVI IKOON JA KUI SOOVID, JOONISTA JUMALAEMA KÄTELE KAITSEV RÄTIK! (LK. 9)

Страница для детей

Покров

В церковном году есть много праздников, посвященных Богородице и Приснодеве Марии. В сентябре мы празднуем Рождество Богородицы, в ноябре – Введение во храм Пресвятой Богородицы, в марте – Благовещение, в августе – Успение, в иные дни отмечаются праздники, связанные с различными событиями из жизни Божией Матери или с Ее иконами.

Одна из таких важных дат – это Покров Пресвятой Богородицы и Приснодевы Марии. Покров всегда празднуется 1(14) октября. С этим праздником связана одна необыкновенная история. Случилось это в одной из самых знаменитых церквей столицы Восточной Римской империи – Константинополя. Церковь эта называется Влахерна. Во Влахернской церкви хранились почитаемые святыни: риза Божией Матери и часть Ее пояса.

Византийская столица – Константинополь, названный также матерью всех городов, была известна своими неисчерпаемыми богатствами. Богатства эти привлекали множество врагов, пытавшихся завоевать город. В X веке Константинополь штурмовали войска сарацинов – арабов-мусульман. Осада продолжалась так долго, что отчаявшиеся горожане уже теряли надежду. Они собрались во Влахернскую церковь на всенощное бдение, чтобы попросить Бога защитить город от окруживших его захватчиков. Самыми усердными молящимися были святой Андрей, Христа ради юродивый, и его ученик Епифаний.

В полночь, после долгой молитвы, святому Андрею открылось чудо: он видел, как Богородица царскими вратами входит в алтарь и приближается к престолу. Божия Матерь, как венцом, окружена была множеством пророков, апостолов и ангелов. Справа от Богородицы стоял Иоанн Богослов, а слева – Иоанн Креститель. Сонм святых мужей, одетых в белые ризы, пел церковные гимны, некоторые шли перед Богородицей. Святой Андрей сказал своему ученику: «Видишь ли, брате, Царицу и Госпожу всех, молящуюся о всем мире?». «Вижу, святой отче, и ужасаюся», – отвечал ему Епифаний. Они видели, как Божия Матерь опустилась на колени и долго молилась. Со слезами на глазах молила Она Своего Сына о спасении мира. Затем Она подошла к престолу и просила за всех людей, молившихся в церкви.

Закончив молитву, Богородица сняла с головы длинный платок – омофор – и покрыла им верующих и весь город. Через некоторое время Божия Матерь поднялась в небо, постепенно рассеялся и омофор.

В память об этом чудесном явлении, виденном святым Андреем Юродивым и его учеником Епифанием, и был установлен праздник Покрова Пресвятой Богородицы и Приснодевы Марии. На иконе праздника мы видим Божию Матерь, держащую на вытянутых руках длинный платок или омофор, иногда в его защитной тени изображают Константинополь. Часто рядом с Богородицей изображают Иоанна Крестителя и апостола Иоанна Богослова или ангелов.

Тропарь

Сегодня, верующие люди, праздник празднуем, осеняемые Твоим, Божия Матерь, пришествием, и к Твоему взирающе пречистому образу, умильно говорим: покрой нас честным Твоим Покровом и избави нас от всякого зла, моли Сына Твоего, Христа Бога нашего, спасти наши души.

Раскрась икону и, если хочешь, нарисуй платок, которым Божия Матерь покрывает и защищает Свой народ.

ЗНАЕШЬ ЛИ ТЫ, ЧТО...

- Название праздника – «Покров» – происходит от глагола «покрывать». Божия Матерь покрыла верующих и город Своим омофором и защитила их таким образом. По-эстонски иногда называют этот праздник «Pokrova», от русского названия.
- Церковь в Торнимяэ на о. Сааремаа посвящена празднику Покрова Пресвятой Богородицы.

ИКОНА «ВСЕХ СКОРБЯЩИХ РАДОСТЕ»

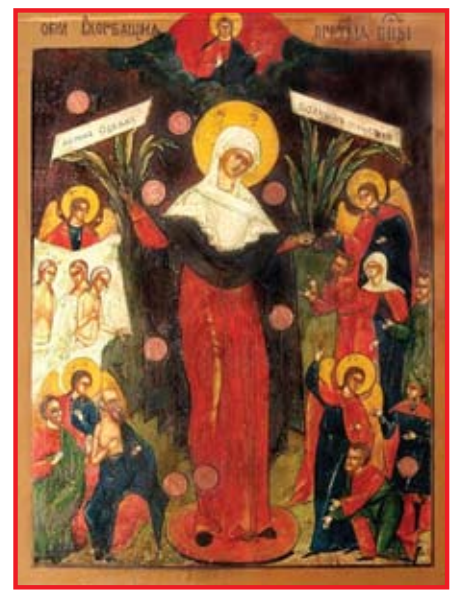

Среди Богородичных праздников есть и такие, когда вспоминается какая-либо из посвященных Ей икон. Так, например, 24 октября совершается память иконы Божией Матери под названием «Всех скорбящих радосте». Это особый иконографический тип, восходящий к XVII веку, определенным образом изображающий Деву Марию.

На иконе Божия Матерь изображена стоя, иногда с Младенцем-Иисусом на руках. Иногда голова Богородицы увенчана венцом.

Обычно в верхней части иконы мы видим Христа Всемогущего, немного ниже – ангелов и еще ниже – нескольких людей, просящих о помощи, которых защищают Богородица и Христос.

Каждый цвет имеет здесь свое значение: белый цвет головного убора Богородицы – это символ девственности, красный цвет означает любовь, цветы и растения на заднем плане обозначают райский сад, зеленый цвет – надежду и обновление, золото – всемогущество Божией Матери. Если рассматривать предметы, то трость говорит о болезни человека, повязка на глазах – о слепоте.

Иногда к такой иконе как бы приклеены монетки, эту икону называют еще «Всех скорбящих радость с грошиками». Вот история появления иконы такого типа: в 1888 году во время страшной грозы молния ударила в часовню, располагавшуюся под Петербургом, неподалеку от стекольного завода, но находившаяся в ней святая икона Царицы Небесной осталась невредимой; к ней лишь прилепились мелкие медные монеты (грошики) из разбитой кружки для сбора пожертвований. В 1898 году была построена церковь, где хранилась эта икона, но позже церковь снесли. Сейчас она хранится в петербургской Троицкой церкви «Кулич и Пасха».

Фото: Геннади Баранов

И когда вошел Он в лодку, за Ним последовали ученики Его. И вот, сделалось великое волнение на море, так что лодка покрывалась волнами; а Он спал. Тогда ученики Его, подойдя к Нему, разбудили Его и сказали: Господи! спаси нас, погибаем. И говорит им: что вы так боязливы, маловерные? Потом, встав, запретил ветрам и морю, и сделалась великая тишина. Люди же, удивляясь, говорили: кто это, что и ветры и море повинуются Ему? (Мф. 8, 23-27).

Возлюбленные во Христе братья и сестры!

Какую странную историю мы только что прочитали! Иисус вместе с учениками входит в лодку. И вдруг, по словам апостола Матфея, «сделалось великое волнение на море, так что лодка покрывалась волнами», вода озера вдруг начинает волноваться, как будто глубины его потрясло какое-то странное природное явление вроде землетрясения. Всех, кроме Иисуса, охватывает паника, Сам же Он спит спокойно, будто ничего не происходит. «Господи! спаси нас, погибаем!» (Мф. 8, 25). Поразительная картина – посреди буйства волн и ветра стоит человеческая фигура, запрещающая морю бушевать, и оно тут же затихает (Мф. 8, 26).

Сколько нюансов в этом на первый взгляд таком простом, но в то же время очень выразительном тексте. Озеро, страх, спокойствие: все это очень точно описывает происшествие, в тени которого созревают другие землетрясения, другие потрясения, которые уже прямо касаются и нас.

Это не только землетрясение Страстной Пятницы в момент крестной смерти Иисуса, не только потрясение от Его воскресения, но и потрясение Церкви перед враждебностью мира, когда страх перед ним одолевает в тот момент, когда Христос кажется отчаявшимся и безучастным, и все те потрясения, которые выбивают нас из колеи и не дают нам приобрести необходимые рефлексы для того, чтобы собрать всю свою веру. Через сколько бурь предстоит пройти нашим церквям и нам самим! «Господи, спаси нас! Мы заблудились!»

Псалмы исполнены того же крика отчаяния, даже негодования: «Очнись! Яви Свою силу! Разве Ты не видишь, что мы в беде? Я в беде!». И все же мне кажется, что Бог не отвергает эти призывы о помощи, если они говорят Ему о нашем доверии. Возможно, именно сейчас нам нужна вся наша вера для того, чтобы освободиться от нашего обычного удобного и безопасного существования и испытать нечто другое.

Но вернемся к евангельскому тексту. Наше внимание привлекает несколько интересных обстоятельств, которые помогут нам лучше понять только что прочитанный текст.

Начнем с озера.

В библейские времена к водоемам относились не так, как мы сегодня. Древним евреям они не особенно нравились: они не были моряками. Для евреев озеро было местом обитания злых духов, населенным ужасными чудовищами. Евреи верили, что шторм – это дело рук злых духов, только Бог мог спасти несчастного, попавшего в их лапы. Вспомните, о чем говорится в псалме: «Но воззвали к Господу в скорби своей, и Он вывел их из бедствия их. Он превращает бурю в тишину, и волны умолкают» (Пс. 106, 28-29). Очевидно, что Матфей пишет этот текст, зная об этом огромном страхе перед водной стихией. Не будем забывать и о том, что Священное Писание начинается с борьбы Бога с водой и заканчивается отрадным утверждением: «...И моря уже нет!» (Откр. 21, 1). Довольно странное для современного человека предложение, ведь сейчас море ассоциируется с отдыхом, с приятным времяпрепровождением.

Для нас же, христиан, «И моря уже нет» – означает, что в новом мире не будет больше зла. Но в ожидании этого времени нам придется сразиться с бурями страданий, печалей и падений. Злые волны словно хотят поглотить надежду и любовь. «А мы надеялись было...», – говорили апостолы в Эммаусе (24, 21).

Мне хотелось бы показать, как Матфей в своей истории перенес центр тяжести. В этом евангельском рассказе поразительней всего не само чудо, но тот испуг, который вызвало это чудо: «Потом, встав, запретил ветрам и морю, и сделалась великая тишина» (Мф. 8, 26).

Чудо всегда сосредоточено на реальности спасения. Оно выражает всемогущество Бога, для того, чтобы мы могли верить и быть спасенными. Власть над ветрами и водными потоками проявляет творческую силу Бога. Текст, который находится у нас перед глазами, – это, если использовать греческую терминологию, *теофания* – то есть явление Бога, снимающее главный вопрос: «Кто это, что и ветры и море повинуются Ему?» (Мф. 8, 27). И ответ: «Всемогущий». Значит, если чудо в нашей жизни имеет большое значение, то насколько большее значение имеет Сам Христос, который, как истинный Бог, совершает его, и может спасти нас и ввести в жизнь вечную.

В этой истории есть еще одно обстоятельство, заслуживающее внимания. Оно напрямую связано со стихом двадцать восьмым. В то время, когда Иисус «спал» (стих 24), лодка взяла направление к другому берегу, к земле гадаринской.

Сон – это образ смерти. Кажется, что Матфей связывает смерть Христа с проповедью Благой вести язычникам. Ученики также в свою очередь должны отречься от прошлого, в своем роде пройти через смерть, чтобы христианство могло привиться у греков и римлян и повсюду, где они будут проповедовать Благую весть. Так, как это произошло при встрече с гадарянами, язычниками, которые, «удивляясь» (стих 27), спрашивали, Кто этот Иисус, который победил воскресением смерть и помог апостолам преодолеть страх перед злобой мира.

Победить свое «маловерие», как ученики Иисуса в лодке во время смертельной опасности, – это настоящее миссионерское призвание. В этом смысле победа над собственным маловерием, учитывая все те опасности, которые подстерегают нашу Церковь сегодня, – это немало. Во-вторых, сила Иисуса (которая может все, но лишь для того человека, который не сомневается) призывает нас к доверию, она нуждается в нем.

Христианское таинство имеет свою цену: с верой все возможно. Без веры – ничто не возможно. Мы говорим, Бог спит. На самом деле, как замечает святой Августин, это мы спим. «Лодка, – пишет Андре Севе в своей книге «Встреча с любовью», – это твое сердце. Когда ты помнишь о своей вере, сердце твое не знает бурь, когда ты забываешь веру, когда Христос спит, тебя может постичь кораблекрушение».

Возлюбленные во Христе братья и сестры!

Мы выучили сегодняшний урок: мы слишком подчинены судьбе. Повсюду так много грубости, несправедливости, горя! Так много слепой безликой силы, уничтожающей великое множество людей по всему миру! Попустительство, неуверенность, безразличие проникают в наше сознание. Как в наше собственное, так и в сознание нашей Церкви. Так и хочется воскликнуть: «С какой стати?... Ничего не поделаешь!.. Я сыт по горло всем этим»...

Настало время заметить Христа, стоящего посреди ветра и волн, настало время решительно двигаться к другому берегу, для того чтобы совершить там небывалое. Аминь!

† СТЕФАН,
Митрополит Таллинский
и всея Эстонии

Об унификации богослужебного календаря

На прошедшем 26 мая 2011 г. Соборе Православная Церковь Эстонии большинством голосов по итогам серьезной дискуссии одобрила предложенную митрополитом и согласованную с Синодом ПЦЭ реформу богослужебного календаря. 26 июня на заседании Синода ПЦЭ это решение Собора было подтверждено.

В 1920 г. Эстонская и Финская Православные Церкви, находившиеся тогда под юрисдикцией Московского Патриархата, получили право использовать григорианский календарь.

Нужно заметить, что уже в 1918 г. в качестве гражданского и административного календаря григорианский календарь был принят и в России. То обстоятельство, что Московский Патриархат в дальнейшем отказался от реформы богослужебного календаря, предложенной на Всеправославном Конгрессе 1923 г., очевидно, было вызвано нежеланием Церкви унифицировать свой календарь с тем, которым пользовались организаторы Октябрьской революции 1917 г.

В 1923 г., когда Константинопольский Вселенский Патриархат провозгласил автономию Эстонской и Финской Церквей, вопросов об используемом этими Церквями григорианском календаре не возникло.

Проблема церковного календаря вновь оказалась на повестке дня в 1945 г., когда во время советской оккупации наша Церковь была насильственно и антиканонично распущена. Вместо автономной Церкви была сформирована епархия, находившаяся в прямом подчинении Московского Патриархата. В русскоязычных приходах снова был введен юлианский календарь, была предпринята попытка введения юлианского календаря и в эстоноязычных приходах. И все же тогдашние церковные власти проявили некоторую толерантность, ровно настолько, насколько это соответствовало их интересам в тот момент.

Начиная с 1996 г., после восстановления действия Томоса 1923 г. Константинопольским Патриархатом, ПЦЭ испытывала большие неудобства, вызванные «пережитком советского периода», а именно – празднованием Пасхи в разное время, по двум календарям, что духовно и церковно раздирало внутреннее единство Церкви. Ситуация, при которой все приходы внутри одной Церкви не могут в один день, общую дату праздника для всех верующих, едиными усты и единым сердцем славити и воспевати Воскресение Господне из мертвых, стала невыносимой. Та же проблема (наряду с ересью Ария) была одной из причин для созыва Вселенского Никейского Собора 325 г., а также Всеправославного Конгресса 1923 г., основной посыл которого можно сформулировать так: пусть все православные празднуют Пасху в один и тот же день, ибо это следует из самой жизни Церкви и ее единства.

Ко всему вышесказанному добавим тот факт, что в создавшемся положении обнаружились серьезные трудности с организацией рабочих моментов, административных и пастырских дел. Постоянное фланирование между двумя календарями сделало проведе-

ние общецерковных образовательных, пастырских и благотворительных мероприятий если не невозможным, то очень сложным занятием.

Впервые вопрос о единой дате празднования Пасхи был поставлен на Соборе ПЦЭ 2007 г. Более подробно говорили об этой проблеме год спустя, на Соборе 2008 г. В августе 2009 г. митрополит на лекции о православии, прочитанной в Сетумаа, в музее Саатсе, объявил перед многочисленной аудиторией о своем неотступном желании разрешения вопроса о церковном календаре в разумные сроки. В ноябре 2010 г., принимая во внимание общественный резонанс, вызванный лекцией в Саатсе, Синод ПЦЭ решил собрать православное духовенство Эстонии для основательного обсуждения данной проблемы. В феврале 2011 г. митрополит при поддержке Синода ПЦЭ разослал всем эстонским православным приходам окружное послание, в котором просил обсудить вопрос церковного календаря на приходах в духе справедливости и братского соучастия, оставив страсти, для того, чтобы на Соборе в мае 2011 г. прийти к настоящей и окончательной договоренности. «Для того, чтобы привести наш календарь к единообразию», – писал митрополит в конце окружного послания, – «нам понадобятся большая духовная образованность, пастырские познания, способность к самопожертвованию всех членов нашей Церкви, как духовенства, так и мирян, но в итоге все мы получим от этого пользу».

Дальнейшее известно. 26 мая 2011 г. за реформу проголосовало 73 делегата из 88. Один делегат проголосовал против, 14 воздержались от голосования.

В соответствии с календарной реформой, которая вступает в силу с 2012 г., неподвижные праздники будут праздноваться по григорианскому календарю, а подвижные (в том числе постная и цветная триодь) по юлианскому календарю (см. «Деяния и Решения Всеправославного Конгресса 1923 г.»).

И все же в некоторых приходах исключительно из соображений церковной икономии возможно празднование Рождества Христова и Крещения и по юлианскому календарю, в надежде на то, что и прихожане самого почтенного возраста постепенно привыкнут к изменениям.

Также в некоторых приходах Сетумаа и Вырумаа, расположенных неподалеку от эстонско-российской границы, продолжится празднование традиционных больших церковных праздников по юлианскому календарю, ради сохранения семейных связей между двумя частями Сетумаа, которые до 1940 г. составляли единое целое в составе Эстонии, а затем по воле Сталина были разделены надвое между Эстонией и Россией и остаются разделенными и сегодня.

27 июня 2011 г.

† СТЕФАН,
Митрополит Таллинский
и всея Эстонии

СМЕЛОСТЬ ЖЕН-МИРОНОСИЦ И РОЛЬ ЖЕНЩИНЫ В ЦЕРКВИ

Митрополит Зимбабвийский и всея Анголы Серафим

Евангельское чтение недели жен-мироносиц говорит о той большой роли, которую играют женщины в создании лучшего общества. В то время, когда мужчины – ученики Христа – «страха ради иудейска» спрятались в безопасном месте, некоторые женщины – жены-мироносицы – смело идут ко гробу Иисуса, нимало не беспокоясь о своей жизни.

Всем было известно, что фанатики-иудеи стояли на страже и готовы были напасть на всякого, кто попытается украсть тело Иисуса с креста. Они не верили в пророческие предсказания о воскресении Христа из мертвых и потому предполагали, что некоторые ученики Иисуса захотят выкрасть Его тело и спрятать его, распустив слух о том, что Он воскрес из мертвых. Поэтому они требовали, чтобы римские стражники охраняли гроб днем и ночью. Перед этой пугающей действительностью логически рассуждавшие мужчины – ученики Христа – решили спрятаться за закрытыми дверьми в безопасном месте, в «верхней горнице», поскольку они видели, к чему все идет.

В то время, как жены-мироносицы смело отправились прямо ко гробу Иисуса. Они не испугались тех опасностей, которые учли, так называемые, смелые мужчины, незадолго до того клявшиеся Христу, что они останутся с Ним до конца и готовы пожертвовать собой, но отрекшиеся от Него трижды до того, как «пропоет петух».

Жены-мироносицы в конце концов вознаграждаются за свою смелость божественным даром – они первые во всем мире увидели воскресшего Иисуса.

Женщины первыми свидетельствуют о Христовом воскресении. Мы знаем, что и та великая личность, представлявшая род человеческий в воплощении и вочеловечении Сына Божия и Слова и приведшая нас всех ко спасению во Христе, – это тоже женщина. Это Божия Матерь, смиренно ответившая на зов Божий: «Се раба Господня, ба будет мне по слову Твоему».

Мы видим, что роль женщины в нашем спасении в Церкви очень важна и уникальна.

Подобно тому, как Божия Матерь принесла Свое тело в дар Сыну Божиему и Слову ради спасения всего человечества, так и сегодня поступает жена, мать, бабушка и дочь, со страхом и трепетом принося в храм просфору и отдавая ее священнику, который как слуга Божией Матери приносит ее Богу, Бог превращает ее в Тело Христово, а мы, достойно причащаясь Святых Даров, становимся сочленами святого Тела Христова.

В настоящее время кризисов и сложных социальных проблем роль женщины становится еще более важной. Особенно важен вклад женщины в защиту и укрепление семьи. Многие семьи переживают кризис института брака и распадаются. На современную женщину возложена важная роль защищать семью, объединять, терпеть, примирять и быть нежной и любящей. Если семья защищена и крепка, процветает и все общество.

Для того, чтобы справиться со столь высоким призванием, современной женщине нужно доверять Богу и брать пример с Божией Матери, женщин-святых и жен-мироносиц.

Для того, чтобы по примеру жен-мироносиц приготовить детей к святости, их нужно, во-первых, привести в воскресную школу. Во-вторых, родители должны являть собою детям пример святой жизни. В-третьих, необходимо создать для детей спокойную и дружелюбную обстановку. В-четвертых, найти достойных учителей, которые не только обладают необходимыми знаниями, но и в моральном отношении сами могут быть примером для детей. Цель же всего этого – приготовить ребенка к добродетельной жизни, к участию в жизни Церкви, постоянному участию в таинствах Церкви и, в то же время, участию в миссионерской и благотворительной работе Церкви. Так мы сможем создать ответственную христианскую семью, которая будет оазисом жизни в том несправедливом обществе, в котором мы живем.

Итак, в лице святых жен-мироносиц мы почитаем всех тех женщин, которые честно, ответственно и благочестиво исполняют свой долг и своими трудами во славу Божию исполняют нас гордости за них.

СИЛА МОЛИТВЫ О ДАРОВАНИИ ЦАРСТВИЯ НЕБЕСНОГО И О ПРЕОДОЛЕНИИ КРИЗИСА

Текст составил Христофор Геронтудис на основе проповеди митрополита Георгия Павлидиса.

Для многих сила молитвы остается нетронутым источником жизни и надежды, которая может изменить мир, направить нас по пути исправления нашей жизни как в этом, так и в вечном мире.

Молитвенная сила – это то, что может помочь нам справиться и с любым кризисом нашего времени.

Слова проповеди приснопамятного митрополита Никейского Георгия Павлидиса, вдохновленного апостолом Павлом, актуальны и сегодня (Рим. 12, 6-14).

Апостол Павел в сегодняшнем апостольском чтении дает нам очень важные советы. В нескольких предложениях он четко и ясно формулирует наши обязанности перед Спасителем Христом. Особенное внимание он уделяет молитве, относясь к этому очень серьезно.

1. Что такое молитва?

Святой Иоанн Дамаскин дал прекрасное определение молитвы: «Молитва – это возношение духа к Богу».

Мы, такие маленькие люди, с помощью умственной молитвы на короткое время как бы отрываемся от земли и позволяем молитве подняться выше и встретить Создателя человека и всего творения. Мы приближаемся к Его престолу и беседуем с Ним в духе дружбы и любви. Мы рассказываем Ему о своей радости и печали и возлагаем на Него свои беды и сердечную боль. Он слушает нас, как добрый Отец и искренний Друг.

2. Нужна ли молитва?

Все народы признают необходимость молитвы, ибо человеку свойственно верить в Бога. Пример молитвы дал нам Сам Господь. Он всегда и всюду молился Отцу Небесному и, вися на кресте, Он до последнего мгновения жизни молился за Своих распинателей.

Богу не нужна наша молитва. Даже наши хвалебные песни и величания не добавляют Ему славы и сияния. Это нам нужен Бог, ибо сами по себе мы не можем достичь ничего.

Молитва – это жизнь нашей души. Тот, кто не молится, подобен рыбе на суше, дому без фундамента или птице без крыльев.

Что бы мы сказали о скульпторе, который захотел бы изваять статую безо всякого инструмента? Или о солдате, отправившемся на войну без оружия? Так и христианин не может войти в Царствие Небесное без молитвы.

Поэтому нам нужно молиться, когда мы трудимся, думаем, ждем, страдаем, но и тогда, когда мы счастливы.

3. Некоторые условия.

Давид хотел, чтобы его молитва вознеслась, «яко кадило», к престолу Божиему.

Для того, чтобы наша молитва была такой, нам необходимо:

– Внимание и богобоязненность. Молитва без внимания и страха Божия – все равно что отправление письма без адреса.

– Вера и доверие. Молиться без веры и доверия – все равно что оставить написанное письмо на письменном столе, говоря: «Все равно мне не ответят, зачем же мне отправлять его?»

Христианин должен усердно молиться и верить, что Бог устроит все так, как будет лучше всего для нас. Иногда то, о чем мы просим, не пойдет нам на пользу. Бог знает это лучше нас.

Мы не должны жаловаться на Бога, когда Он из любви отказывается дать нам то, о чем мы просили.

Бывает и так, что Он дает нам просимое не сразу, для того, чтобы испытать нашу веру. Но мы никогда не должны терять веру.

4. Плоды молитвы

В Ветхом и Новом Завете мы находим бесчисленные примеры того, что:

– молитва – это непобедимое оружие;

– молитва благословляет труд и награждает нас плодами за наши старания;

– с помощью молитвы можно стяжать мирный дух, как говорит поэт:

Пусть дождь и град идут,
Пусть небеса грохочут,
Что мне до этого?
Ты – мой Отец.

– молитва объединяет членов семьи и связывает их святыми узами любви.

В одной деревне, находившейся на берегу бурной реки, однажды раздался крик: «Ребенок тонет!». Жители деревни побежали к берегу и увидели ребенка, боровшегося с течением. Тут же принесли канат, лучший деревенский пловец обвязал его вокруг своей талии и бросил в реку, а другой конец каната держали остальные жители.

«Тяните канат!» – закричал он, когда схватил ребенка. Деревенские жители в отчаянии смотрели друг на друга. Никто не позаботился о том, чтобы взяться за другой конец каната. Сильное течение увлекло за собою обоих несчастных, и они утонули.

Братья!

Жизнь – это бурная река. Если никто не возьмется за другой конец каната, мы погибнем.

Канат – это молитва.

Каждый из нас должен ответить на вопрос:
доверили ли мы конец каната в руки Божии?

УРОКИ ТЕРПЕНИЯ

Протоиерей Константин Каллианос,
священник церкви во имя св. вмч. Пантелеимона на острове Скопелос Халкидонской митрополии

Блаженной памяти отца Евсевия Виттиса

Завтра снова придется тебе одолжить у Иова немного терпения[1]
(П. В. Пасхос).

Эти пророческие слова поэта каждый день открывают в тебе пути надежды и стойкости, когда ты борешься изо всех сил, чтобы подняться на свою собственную Голгофу. Потому что любой твой пастырский труд и случайные встречи каждый день, каждый час, каждое мгновение требуют терпения, которое есть ключ от герметично закрытых дверей человеческого сердца.

Ибо «ничто не может бороться с несокрушимым терпением: оно подобно скале» (Иоанн Златоуст). И ничто не причиняет нашей душе, а, следовательно, и нашей духовной жизни большего вреда, чем нетерпеливость и матерь ее – желание бороться изо всех сил, чтобы довести до конца множество дел и предприятий и исполнить множество обязанностей. Если ты берешь на себя такой груз, тебе следует знать, что дорога в гору становится чем дальше, тем тяжелее. Если же ты оставишь все чрезмерное вместе с хлопотами, тем сильнее будет попутный ветер. Во время напряженной духовной борьбы, собравшись с мыслями, ты несомненно найдешь много бесполезного среди того, чем ты занимаешься, и выбросишь это из своей души. Ибо ты все яснее будешь осознавать, что скоро ты покинешь этот мир, и чем больше пустоты ты собираешь, тем дальше ты удаляешься от неба...

Именно в это время ты будешь обтесывать свою природу топором терпения и переплавлять ее в печи стойкости, с трепетом и болью ожидая малейшего утешения, ободрения, снисходящего на тебя, как благословение за труды в этом мучительном странствии по сухой и жаждущей земле.

Приведенные нами стихи поэта, добытые в шахте православной духовной жизни и православной традиции, снова и снова указывают нашей душе на святой образ праведного многострадального Иова, он нужен нам сейчас, в наше время, когда среди людей, живущих на земле, нет справедливости. Но главное то, что справедливость есть у Отца Света, долготерпящего наше отступление от веры и ожидающего нашего возвращения со свойственной Ему нежностью (см. Лк. 15, 11-32). Бог терпит наши прегрешения, а мы терпим испытания, которые, несмотря ни на что, все же остаются знаками Его воспитательной работы.

Если пастырь желает с миссионерским усердием постараться пересмотреть свое отношение к людям, он может вспомнить вместе с праведным Иовом о человеколюбии Бога (см. Иов 42, 1-6), внимательно и терпеливо слушающего о бедах и несчастьях тех людей, которые хотят смиренно принести их Ему, как другую жертву. Но Он слушает и о бедах тех, кто уже вернулся, тех, кто был уже испытан, как «золото в горниле», готов ли он быть «верным и благоразумным рабом» (Мф. 24, 45) и быть гостем на Его пиру в Царствии Небесном (см.: Лк. 14, 15-24). Не будем забывать и слова брата Господня и мученика: «Вот, мы ублажаем тех, которые терпели. Вы слышали о терпении Иова и видели конец оного от Господа, ибо Господь весьма милосерд и сострадателен» (Иак. 5, 11). Многие ли из нас понимают это?

[1] Из сборника стихов П.В. Пасхоса «Жизнь в закрытой келье», Афины, 1973, с. 97.

МОЛЕБНЫЕ КАНОНЫ КО ПРЕСВЯТОЙ БОГОРОДИЦЕ

Пресвятая Богородица и Приснодева Мария – это чудо и таинство, которое даже ангелам не дано понять. «Ужасеся о сем Небо и земли удивишася концы, яко Бог явися человеком плотски и чрево Твое бысть пространнейшее Небес. Тем Тя, Богородицу, Ангелов и человек чиноначалия величают», – говорит автор канона ко Пресвятой Богородице. Святой Григорий Богослов пишет, что Божия Матерь есть «Бог после Бога». В других местах святые отцы более ясно говорят о Богородице. Святой Епифаний пишет: «В чести да будет Мария, но поклоняться должно Отцу и Сыну и Святому Духу».

О происхождении Пресвятой Богородицы мы знаем из Евангелия от Луки, что Она была «рода Давидова». Так называемое протоевангелие брата Господня Иакова повествует о том, как священник Матфан взял в жены Марию, и у них родилось четверо детей – Иаков, у которого родился Иосиф, обручник Божией Матери, Мария, которая родила Саломею, будущую повитуху, помогавшую Деве Марии при родах, София, которая родила мать Иоанна Крестителя, Елизавету, и Анна, которая родила Марию, Матерь Богочеловека Иисуса Христа.

Имя «Мария», данное Ей родителями Иоакимом и Анной, происходит от еврейского корня «*mr*», что означает «господин». Значит, «Мария» переводится как «госпожа». Но прежде всего Она – Богородица, ибо Она – Матерь Бога. Это наименование Марии подтвердил и III Вселенский Собор (431 г.). Церковь называет Богородицу также многими другими именами и эпитетами, выражающими любовь и великое почтение к Ней. Красноречивый пример тому – святой Нектарий, посвятивший Божией Матери пять тысяч стихов, которые составили Феотокарион (Богородичник), то есть сборник церковных песнопений Богородице.

Мы знаем из Евангелий, что девушка-назарянка услышала Благую весть от архангела Гавриила, приняла ее, навещала свою двоюродную сестру Елизавету, носившую уже святого Иоанна Крестителя, родила в Вифлееме Спасителя мира, бежала в Египет, чтобы защитить Младенца от убийц, искала Своего 12-летнего Сына в Иерусалиме, когда Тот был в храме и беседовал с книжниками и первосвященниками, была на свадьбе в Кане Галилейской, где Она просила Сына помочь пирующим с вином, шла за Сыном до Голгофы и пережила распятие, погребение тела Господа и божественные события светлого воскресения, а затем сошествие Святого Духа на апостолов, произошедшее в день Пятидесятницы в верхней горнице.

О жизни Божией Матери мы также знаем и из писаний святых отцов, которые являются таким же достоверным источником, как и апостольское Предание, будучи естественным его продолжением, основанном на опыте стяжания Святого Духа. Главными источниками для нас будут сочинение Дионисия Ареопагита «О боже-

ственных именах», сочинения отдельных святых отцов, таких, как Иоанн Дамаскин и Андрей Критский, о празднике Успения Божией Матери, а также церковные песнопения и святые иконы.

Блаженная кончина Богородицы и Приснодевы Марии произошла в 47 г. по Р.Х., примерно на 60-м или 70-м году Ее жизни, то есть через 24 года после Вознесения Господня. Архангел Гавриил, служивший Пресвятой Деве все эти годы, принес Ей весть о том, что через три дня Сын примет Ее пресвятую душу.

Получив божественную весть, Богородица отправилась на Елеонскую гору, где Она молилась Своему Сыну и Богу. После чего Она поведала о приближающемся событии Церкви и начала делать необходимые приготовления. В день успения Пресвятой Богородицы апостолы по благодати Божией чудесным образом были перенесены в Гефсиманию, в дом евангелиста Иоанна Богослова, чтобы они смогли принять благословение Божией Матери и пережить вместе это событие. На месте были и апостол Павел, апостол Тимофей, святой Дионисий Ареопагит и другие святые. Божия Матерь утешала и учила апостолов, молилась с ними за весь мир до самого утра, когда Ее божественный Сын принял Ее дух.

Затем «богоприемное Ее тело, вынесенное и погребенное с ангельским и апостольским пением, было положено во гробе в Гефсимании», хотя были и такие иудеи, которые пытались воспрепятствовать этому святому таинству. Есть свидетельство о том, как один еврей, Афоний, хотел остановить погребение Божией Матери, но тут же руки его, дерзнувшие коснуться гроба Богородицы, внезапно отсечены были ангелом Господним мечом огненным по плечи, и они повисли на одре. Афоний тут же раскаялся и обратился с молитвою к Богоматери, и руки его приросли на свое место. Подобная судьба постигала всех, кто без почтения приступал к Богородице: они слепли, но когда каялись – вновь обретали зрение.

Святые апостолы погребли Пресвятое тело Богородицы и остались у гроба на три дня, «и на этом месте три дня продолжалось непрерывное ангельское пение». «Когда же через три дня ангельское пение прекратилось, то апостолы открыли гроб, поскольку один из них, отсутствовавший и прибывший после третьего дня, пожелал поклониться богоприемному телу. Но они не смогли найти Ее всепетое тело, так что, обретя лишь лежащие погребальные одеяния и исполнившись исходящего от них несказанного благоухания, они закрыли гроб», – пишет святой Иоанн Дамаскин в похвальном слове на Успение Богоматери.

По Преданию Церкви в день блаженной кончины Пресвятой Богородицы в доме Иоанна Богослова не было апостола Фомы. На третий день после успения Божией Матери, когда Богородица взята была вместе с телом на небо, к Сыну Своему, апостол Фома Святым Духом перенесен был в Гефсиманию, где он увидел, как Божия Матерь поднимается на небо. Богородица дала ему Свой пояс, который, как зеницу ока, хранят в Афонском Ватопедском монастыре.

Молебные каноны ко Пресвятой Богородице

День успения Пресвятой Богородицы был величественным и пресветлым. В литургической жизни Церкви это объясняется в тропаре и кондаке праздника. «В рождестве девство сохранила еси, во успении мира не оставила еси, Богородице; преставилася еси к животу, Мати сущи Живота, и молитвами Твоими избавляеши от смерти души наша». «В молитвах неусыпающую Богородицу и в предстательствах непреложное упование гроб и умерщвление не удержаста: якоже бо Живота Матерь к животу престави во утробу вселивыйся приснодевственную».

Этот Богородичный праздник изначально был подвижным, позже указом императора Маврикия было установлено празднование Успения 15 августа.

В наше время празднику предшествует двухнедельный трогательный подготовительный период, в течение которого в некоторых местах принято собираться по вечерам в храмах, чтобы петь молебный канон Пресвятой Богородице.

Мы прибегаем к Богородице и поем молебный канон, ибо так же, как и автор канона, непоколебимо верим в то, что «никтоже притекая к Твоему Владычице, заступлению тепле, посрамится когда, но просит благодати, и дар приемлет к полезному скорейший прошения». Все то бесчисленное множество благодеяний, которое совершила для нас Божия Матерь, не позволяет нам молчать. «Не умолчим никогда, Богородице, силы Твоя глаголати, недостойнии: аще бо Ты не бы предстояла молящи, кто бы нас избавил от толиких бед, кто же бы сохранил до ныне свободны? Не отступим, Владычице, от Тебе: Твоя бо рабы спасаеши присно от всяких люотых». «Проповедуем милости Твоя и не таим чудес Твоих , <...> всегда поем, величаем и славим».

Мы признаем перед Пресвятой Богородицей свою греховность, обращаем к ней вопль отчаяния, говорим Ей о своей душевной и телесной боли, о печали, когда кажется, что «живот мой аду приближися». Но мы, конечно, не унываем и не рыдаем так, как рыдают те, у кого нет надежды, но поем из глубины нашего сердца: «Радостью мое сердце исполни, Дева, радости полноту принявшая, печаль же греха истребившая». Всю свою надежду мы возлагаем на Матерь Божию, ибо знаем по собственному опыту, что Она милосердна, Она – источник милости, единственное пристанище и «молитвенница благоприятна к Богу». Мы просим Ее направить нашу жизнь и сохранить нас от стрел лукавого, окружающих нас, ибо мы не можем справиться с ними в одиночку. Она наша «Стена», «Предстательница» и «Заступница усердная». Для нас, христиан, праздник Успения – словно летняя Пасха.

В эти подготовительные дни вплоть до вечера 13 августа (за исключением субботней всенощной и служб Преображения) попеременно поются малый канон авторства гимнографа монаха Феостирикта (мирское имя – Феофан) и большой канон, автором которого является Никейский император Феодор II Ласкарь, живший в XIII веке.

Об авторе малого канона – гимнографе монахе Феостирикте мы ничего не знаем, кроме его имени. Об авторе большого канона – Феодоре II – мы знаем больше. Он был сыном святого Иоанна Ватаца и Ирины Ласкарь. Император Феодор страдал некой тяжелой болезнью, из-за которой он впадал в глубокое отчаяние и молился об исцелении. К тому же, кажется, что в какой-то момент он оставил духовную борьбу, и потом часто восклицал: «Оставил я тебя, Христе мой!» Позже он познакомился со святой Феодорой – правительницей Эпирского княжества – особо почитавшей Богородицу, в результате этого знакомства молитвы императора обрели ту форму, которую мы видим и в большом каноне Пресвятой Богородице. Святая Феодора научила его прибегать к Божией Матери в тяжелые моменты, особенно тогда, когда одолевает грусть, и просить облегчить его боль и послать божественную радость и утешение. Александр Пападиамандис отмечает, что «это канон о трагических душевных терзаниях и муках, о своей боли и печали рассказывает Божией Матери гонимый и скорбный император-грек, с которым боролись католики, арабы и его собственный народ, и преследовали варварские орды, которые он называл “тучами”». Молебный канон, составленный Феодором II, сначала распространился в монастырях его области, на его основе была написана церковная служба, а затем разошелся по всей Византии под названием «Большой молебный канон».

Традиция поочередного пения двух канонов берет свое начало в 1261 г. Тогда, во время правления императора Михаила VIII Палеолога, Константинополь был возвращен без кровопролития, и возродилась Византийская империя. Люди верили, что это произошло при помощи чудесного вмешательства Пресвятой Богородицы. Император Михаил хотел торжественно войти в город с крестным ходом, вознося молитвы Божией Матери, но, поскольку в церкви как раз пели большой канон Феодора II, пришлось искать компромисс. Тогда предложили ввести в употребление более древний малый канон Пресвятой Богородице. С тех пор большой канон поется лишь в Успенском посту.

Богослужения с пением молебных канонов совершают (а совершают их, нужно заметить, между двумя Великими праздниками – Пасхи и Рождества Христова) для того, чтобы возносить молитвы Божией Матери, единственной нашей Заступнице перед человеколюбивым Богом, чтобы Он даровал нам милость и силы подняться на свою личную Голгофу, где мы переживаем невыразимую радость воскресения. Ибо воскресение происходит не после креста, оно даруется там, наверху, на кресте.

Будем же относиться к Богородице с подобающим Ей почтением и попросим и мы Ее, как великий проповедник, нашу надежду на спасение, Богородицу и нашу Матерь. Ей, Богородице Дево, ей, Мария, имя, обозначающее радость христиан, как писал святитель Илия Минятий (1669–1714): «Благодатная, славная Всецарица, от того обильного сияния божественного света, которым Ты наслаждаешься, предстоя одесную Единородного Своего Сына, ниспосли сюда, долу, на нас, благоговейных Твоих рабов, один блаженный луч, который был бы светом для нашего помраченного ума, пламенем для холодной нашей воли, дабы мы видели путь Твоих божественных оправданий и ревностно шли по нему. После Бога мы от Тебя, Матери Божией и нашей, ожидаем спасения. <…> Ей, всесвятая Дева Мария, имя, обозначающее радость, утешение и торжество христиан, прими, как благоприятное кадило, пост и молитву, в Твою честь совершаемую нами в эти святые дни. И как здесь, в церкви, мы благоговейно лобызаем святую и чудотворную икону, так сподоби нас видеть и в раю этот блаженный Твой лик, чтобы мы поклонялись ему, прославляя Отца и Сына и Святого Духа в бесконечные веки. Аминь».

EESTI ÕIGEUSKLIKKE KÜLASTAS SKIITAÜLEM PÜHALT MÄELT

Preester Tihhon Tammes

6.–7. juunil oli Eesti õigeusklikel võimalus kohtuda Athose mäe Püha Apostel Andereas Esikutsutu Skiita ülema proiguumen Efremiga. Vanake Efrem tuli Eestisse metropoliit Stefanuse kutsel. Kahepäevasel ringreisil külastas ta õigeusu kogudusi ja kirikuid Tallinnas, Tartus ning Räpinas, kus kohtus kokku tulnud rahvaga, pidades jutlusi ja vastates küsimustele ning jagades vaimulikku lohutust ja õnnistust. Teda liigutas väga eesti õigeusklike lihtne ja vahetu meelelaad ja hardus. Tajudes kõikjal janu eheda vaimsuse ja elava jumalasõna järele, andis ta meile lootust, et tuleb võimaluse korral meie juurde tagasi ja jääb veidi pikemaks ajaks, andmaks enamatele inimestele võimaluse temaga kohtuda ja saada vaimulikku juhatust ning lohutust.

Ringkäigu jooksul avaldasid vanake Efremile suurimat ja hardaimat muljet meie Tartus asuvad pühad preestermärtrid Mihhail ja Nikolai, kelle kehad on Issanda armust tänaseni lagunemata. Nendega kohtudes haaras vanakest kogu hingest rõõm Vaimus. Ka hiljem rõhutas ta mitmel korral, et nende kahe püha isa tervetena säilinud kehad näitavad selgelt, et nad ei pühastunud mitte veretunnistuse läbi, vaid olid juba enne traagilist sündmust saanud elava Vaimu templiteks ehk siis pühastunud läbi elu Kristuses juba enne kannatussurma. Ta õhutas meid kõiki neid märtreid mitte unustama, käima võimalikult sageli nende juures, palvetama ühes nendega, suudlema nende säilmeid julguse ja armastusega, et Püha Vaimu arm nende kaudu meiegi sisse kanduks.

Arhimandriit Efrem on sündinud viie ja poole aastakümne eest. Juba noorukiea lõpul siirdus ta kloostrisse, kus elas vanake Josif Esühasti õpilase Efrem Vanema kaaskonnas, kes oli tollal Püha Mäe Filotheou kloostri ülem. Nimelise kokkusattumise tõttu oma vaimuliku isaga kutsutaksegi mõlemat Efremi sageli liignimedega Noorem ja Vanem. Oma vaimuliku isa Ameerikasse kuulutustööle siirdumise järel valiti Efrem Noorem Filotheou kloostri uueks iguumeniks. Mõni aeg hiljem loobus ta aga iguumeni kohast (sealt ka nimetus proiguumen – endine iguumen) ja läks väikese vennaskonnaga ning taasasustas Püha Apostli Andreas Esikutsutu skiita (abikloostri), mis asub Püha Mäe administratiivkeskuse Karyesi külje all. Nimetatud skiita kuulub püha Vatopedi Suurkloostri koosseisu ja selle asutasid 19. sajandi keskel vene rahvusest mungad seal varasemalt asunud Antoni Suure kellia asemele, mis 1950. aastate lõpus osaliselt tules hävines ja jäi 1971. aastal pärast vennaskonna viimase munga uinumist tühjaks, seistes varemetes kuni 1990. aastateni, mil skiitasse asusid elama mõned mungad. 2001. aastal siirdus skiitasse vanake Efrem ühes eelmainitud väikese vennaskonnaga. Tänaseks on algselt veidi enam kui kümnekonna-liikmeline vennaskond kasvanud pea poole suuremaks, olles koondunud oma vaimuliku isa ning õiglase (nii nimetatakse skiita ülemat) isa Efremi ümber. Vennaskond on ehitanud üles mitte ainult suure osa skiita varemeis kirikutest ja müüridest, vaid andnud skiitale ennekõike uue vaimse hingamise, muutes selle taas vääriliseks kandma hüüdnime Sarai – Väike Paradiis.

Jätkates oma vaimuliku isa eeskuju, külastab ka vanake Efrem Noorem sageli maailma erinevaid õigeusu piirkondi, kinnitamaks sealseid õigeusklikke ja aidates neil leida osadust Selle-

Vanake Efrem. Foto preester Tihhon Tammese kogust

ga, kes nende isade püüdlemist pärgab, muutes neid Elava Vee allikaiks, mis voolavad lakkamatult ja aitavad joota kõiki janulisi. Olgu Issanda arm nendega ja nende palvetel meie kõikidega!

ETV saatesari „Ajalik ja ajatu" salvestas intervjuu vanake Efremiga, mis jõuab eetrisse algaval hooajal.

Täname kõiki, kes aitasid korraldada vanake Efremi külaskäiku Eestisse. Iseäranis täname meie ülipühitsetud metropoliit Stefanust, pühitsetud Tartu piiskop Eelijat, osaühingut Beneficium, Elina Aro Ojapeltot, Jyrki Ojapeltot, Krista Väärtnõud, Tiit Kääri ja Räpina koguduse rahvast.

RESTAUREERITI VÕÕPSU TSÄSSON

Preester Tihhon Tammes

Kolga siiä kokko tulno,
veererahvas Võõpsohe.
Täämba ommõ tähtsä päivä,
pühä Nikolai nimepäivä.
Tsässon ommõ keset küllä,
pärüs järve perve päälla.[1]

Möödunud suve 23. juulil toimus Võõpsus äsja taastatud püha Nikolai tsässona remondijärgne pühitsemine. Tsässon asub Võõpsu külas, Võhandu jõe Setomaa-poolsel kaldal. Tsässon on seal asunud arvatavalt alates 13.–14. sajandist,

Leelokoor Helmine. Foto: Aare Plak

olles tunnistuseks õigeusu suhteliselt varasest levikust Kagu-Eestis, võrreldes ülejäänud Eestiga. Praegune tsässona hoone on ümber ehitatud vanast aidast, mille võimalikuks ehitusajaks on arvatud 18. sajandi algust (aidana u 1710), kuid selle täpne päritolu ja tsässonaks muutmise aeg on teadmata. Vaatamata tsässona kõrval elava Johannes Kirsi väsimatule hoolele, kes seda viimastel aastakümnetel armastusega jõudu mööda korras on hoidnud, vajas päevi ja aegu näinud hoone terviklikku taastamist. See sai teoks tänu Setomaa Valdade Liidu ja EAÕK Varahalduse OÜ hoolele, pühakodade säilitamise ja arengu riikliku programmi eraldisele ning Mikitamäe valla toetusele. Restaureerimistööd tegi meister Jaanus Salm. Tsässona pühitsesid Räpina ja Võõpsu preester isa Tihhon Tammes ja vastne setopapp isa Sakarias Leppik Värskast. Setomaa Valdade Liitu esindas sündmusel Aare Hõrn ja Margus Timmo. Lauluga kaunistas päeva leelokoor Helmine, kes esitas sõnalise Minna Hainsoo poolt just selleks sündmuseks kokku seatud leelo. Kosti pakkus kohalik külaseltsing. Peolt ei puudunud ka asjaline ise: kalameeste ja kõigi kristlaste kaitsja ning eestpaluja püha Nikolai, kellele anti lubadus taastada kevadise Nigulapäiva liturgia pidamine 22. mail otse tsässonas, kuivõrd jõe teisel, Räpina-poolsel kaldal samuti tema nime kandvas Võõpsu kirikus saab niikuinii peetud talvine Nigulapäev (19. detsember).

Otse loomulikult ootab püha Nikolai rõõmuga külalisi. Selleks tule 22. mail pühale. Peame ühes püha isa Nikolaiga liturgia ja kirmase ning õnnistame kalameeste võrgud. Tsässona külastamiseks muul ajal helista isa Tihhonile (5083414) või koputa tsässona kõrval elava Johannese tare uksele, küll nemad ülejäänu korraldavad.

Viited:
[1] Katke seto sõnolise Minna Hainsoo Võõpsu tsässona pühitsemispäevaks kokkuseatud leelost.

TEMPLIPÜHA HAAPSALU KOGUDUSES

Preester Jüri Ilves

22. juulil pidas Haapsalu Maria-Magdaleena kogudus oma 175. ja koguduse tegevuse taasalustamise 15. aastapäeva. Pidulik päev algas veepühitsusega, millele järgnes piiskoplik liturgia, kus teenisid metropoliit Stefanus ja preestrid Aleksander, Jüri, Aabraham ning preester Tapio Rautamäki Helsingi Järvenpää kogudusest. Traditsiooniliselt tänati koguduse töötegijaid. Pärast ühist söömaaega kuulati Tartu vanamuusikastuudio Vaikuse Muusika esinemist.

Isa Tapio ettepanekul ja metropoliidi õnnistusel sõlmiti sõprussuhted Järvenpää ja Haapsalu koguduse vahel. Päeva tegi eriliseks kauaaegse Läänemaa praosti Jakob Muti mälestustahvli pühitsemine. Tahvel kinnitati mälestuspingile, mis asub kirikuesisel platsil.

Jakob Mutt sündis Viljandimaal Tuhalaane vallas 1878. a. Ta oli Läänemaa praost aastatel 1919–1944. Teenimist alustas Jakob Mutt Hiiumaal, seejärel toodi ta üle Haapsallu. Siin oli ta lisaks preestriametile ka kooliõpetaja ja Haapsalu II Algkooli juhataja. Samuti osales ta Haapsalu linnavolikogu töös. Haapsalu koguduse esipreestrina teenis isa Jakob 21. augustist 1923 kuni 1944. aasta septembrini, mil ta siirdus pagulusse Rootsi, kus suri 2. mail 1948. a. Isa Jakobi peres oli kaks last: poeg Paul ja tütar Ludmilla, kes mõlemad elasid pärast Eestist põgenemist Uus-Meremaal.

Haapsalu Maria-Magdaleena koguduse templipüha. Foto: Riitta Rautamäki

RÄPINA ÕIGEUSU KIRIKUKOORI SUVEPÄEVAD

Räpina Sakariase ja Elisabeti koguduse juhatus

Räpina õigeusu koguduse kirikukoor pidas 22.–24. augustini oma esimesi suvepäevi, mille vältel täiendati nii lauluoskust kui ka omandati teadmisi liturgilistest põhiküsimustest.

Suvepäevade läbiviimise kohaks oli valitud esimese Eesti piiskopi ja usukannataja Platoni sünnikoht Pärnumaal Pootsi-Kõpus. Suvepäevadel osalejaid võõrustasid kohalikud ettevõtjad ja ürituse peasponsorid Enn ja Riina Rand neile kuuluvas imekaunis ning hubases Maria turismitalus.

Kolme Pärnumaal veedetud päeva sisse mahtusid lisaks intensiivsetele lauluharjutustele ja loengutele rohkelt ka muid tegevusi, alates kohtumisest Pärnu Issandamuutmise katedraalkiriku lauljatega ja tutvumisest kohalike õigeusu kirikute ning vaatamisväärsustega ning lõpetades Maria Talu pakutud tegevuspakettide ja ratsutamistundidega.

Räpina õigeusu koguduse kirikukoor on praeguses koosseisus olnud tegev kolm aastat ja sinna kuuluvad vabatahtlikena koorijuht Hiie Taal, lauljad Jelena Bulatova, Kiira Svištš, Natalja Balanova, Maria Mustijanovitš, Irina Papkina, Jana Krot, Inna Jegorkina ning lugejad Lauri Ainelo ja Viktor Merzin, kellest enamik on tegevad ka rahvamuusikaansamblis Rodnoi Raspev.

Räpina õigeusu kogudus tänab kõiki toetajaid ja koostööpartnereid, kelle abil suvepäevad teoks said. Iseäranis täname Maria Talu puhkeküla ja selle omanikke ning väga meeldivat personali, hr Indrek Randa, Rosma Vabaharidusseltsi, Koostöö- ja arenduskoda Võhandu, EAÕK Pärnu Issandamuutmise ja Pootsi-Kõpu Püha Kolmainu kogudusi ning diakon Toomas Eriksoni.

Räpina koguduse koor Pootsi-Kõpu Püha Kolmainu kiriku ees. Foto preester Tihhon Tammese kogust

MISSIO 2011

Preester Jüri Ilves

20. augustil tähistasime kõik meie armsa Eestimaa taasiseseisvumispäeva. Sellele tähtpäevale oli pühendatud seekordne Missio-üritus Haapsalus ja Läänemaal, mis ühtekokku toimus 20. korda. Tänu- ja palvenädal kandis pealkirja „Laul ja vabadus", hõlmates kõiki Läänemaa kirikuid ja kogudusi.

19. augustil toimus Haapsalus esmakordselt palvus-hommikusöök. Kuursaali kogunes kirikute esindajaid, Riigikogu saadikuid ja kohalikke võimuesindajaid. Hommikueine kõrvale saime kuulata mitmeid sõnavõtte ja mõtisklusi meie elust, ürituse lõpupalve lugemine sai osaks

Kontsert-tänujumalateenistus Haapsalu Lossipargis. Foto: Johanna Ilves

allakirjutanule. Sama päeva õhtul toimus Haapsalu Maria-Magdaleena kirikus veepühitsus, millel pühitseti palvenädalal jagatud joogivesi.

20. augustil toimus suur kontsert-tänujumalateenistus Haapsalu Lossipargis, milles teenisid kõikide EKNi liikmeskirikute esindajad. Meie Kirikut esindas metropoliit Stefanus. Laulis suur ühendkoor, misjonikoor ja solistid, Haapsalu kammerorkester ja Matis Metsala saateansambel. Kunstiliselt hästi välja peetud kontsertpalvus jäi hinge kõlama.

Nädalasse mahtus palju jumalateenistusi üle kogu Läänemaa, kirikukonverents, lasteüritusi, kontserte, kolm päeva kestnud koraalimaraton Haapsalu Toomkirikus, kokku ligi 100 ettevõtmist. Külalisi oli tulnud Soomest ja Venemaalt Udmurtiast.

REISIKIRI MARSRUUDILT PETERBURI–KROONLINN–PETERHOF

Tõnis Joarand

Häädemeeste Issandamuutmise kogudus korraldas tänavu juulikuus koostöös Gondvana Reisidega ekskursiooni Peterburi, Kroonlinna ja Peterhofi.

Reis algas 20. juuli hommikul kell 5 Häädemeeste bussijaamast. Pärast mitmetunnist ootamist Narva–Ivangorodi piiripunktis jõudsime Venemaa avarustesse. Külad Narva–Peterburi maantee ääres on ajahambast puretud, kuid ikka samasugused, nagu aastaid tagasi: pisut viltuvajunud majakesed kolme aknaga fassaadil.

Kella neljaks päeval jõudsime Peterburi ja asusime bussiga linnaekskursioonile, et tutvuda miljonilinna ajaloo ja vaatamisväärsustega ning alustada seejärel sõitu Kroonlinna. Kroonlinna asutamiskuupäevaks loetakse 18. oktoobrit 1723, mil Peeter I pani nurgakivi saare peakindlusele. Uhke on sealne Vladimiri katedraal, mis ehitati 1876. a ja mahutas 3000 inimest. 16. veebruaril 1931 kirik suleti ja 1991. a algasid restaureerimistööd, mis kestsid 11 aastat. Ankrute väljakul kõrgub 1913. aastal ehitatud Nikolai meremeeste katedraalkirik, mis on praegu veel suletud, kuid töömeeste sõnutsi lõpevad taastamistööd kahe aasta pärast. Hilisõhtuks jõudsime tagasi Peterburi ja seadsime end kaheks ööks sisse Laadoga hotellis.

Järgmisel päeval tutvusime kullasäras kirikutega ja Peeter-Pauli kindlusega. Kindluse rajamist alustati Peeter I käsul 27. mail 1703, mida loetakse ühtlasi ka Peterburi enda asutamispäevaks. 1712. a hakati ehitama Peeter-Pauli katedraali, mis valmis 1733, kuid sai 1756. aasta tulekahjus rängalt kannatada. Pärast Peeter I surma 1725. aastal sai katedraalist tsaaride viimne puhkepaik. Keskpäeval kogunesime Narõškini bastioni juurde kahuripauku kuulama: see on 1873. aastal alguse saanud traditsioon, mis katkes pärast revolutsiooni, kuid taaselustati 1957. aastal.

Nevski prospektil asub Peterburi kõige majesteetlikum kirik Kaasani Jumalaema katedraal, mis ehitati aastatel 1801–1811 ning sai nime Kaasani Jumalaema imettegeva ikooni järgi, mida nüüd jälle kirikus hoitakse. Hoone tagastati kirikule 1999. aastal. Jumalaema Kaasani pühakuju teenistusel (21./8. juulil) teenis Sankt-Peterburgi ja Laadoga metropoliit Vladimir. 20.–25. septembrini toimusid ka katedraali 200. aastapäevale pühendatud pidustused.

Külastasime veel Nevski prospektil asuvat Püha Katariina Armeenia kirikut ning Venemaa kõige vanemat rooma-katoliku kirikut, mis kannab samuti Püha Katariina nime.

Nikolai katedraal. Foto: Ülar Saks

Nikolai väljakul asub meremeeste kaitsepühaku järgi nime saanud barokkstiilis Nikolai katedraal, mis ehitati 1753–1762 kohalike meremeeste ja Admiraliteedi töötajate jaoks ning mida hakati kutsuma Meremeeste kirikuks. Suures katedraalis on kaks kirikut. Igapäevasteks teenistusteks kasutatakse alumist, pühapäevaseid ja pühadeteenistusi ning laulatusi peetakse ülemises kirikus. Lunastaja kirik, mida tuntakse ka Kristuse Ülestõusmise kirikuna, ehitati kohale, kus 1. märtsil 1881. a mõrvati tsaar Aleksander II. Rahvusromantilises stiilis kiriku valmimiseks, mille välisfassaadil on 6560 ruutmeetrit mosaiiki, kulus peaaegu veerand sajandit, taasavamine toimus 1998. aastal, pärast pea sama kaua kestnud restaureerimistöid.

Dekabristide tänaval külastasime tänavu veebruaris taasavatud EELK Jaani kirikut, mis kuulub küll Peterburi linnale, kuid on antud kogudusele tasuta kasutamiseks ning kus Eesti Kontsert korraldab muusikaüritusi. Paraku käis asjaajamine kirikuhoones ikkagi vene keeles. Päev lõppes laevasõiduga mööda Neevat ja selle kanaleid. Saime nautida põhjamaa Veneetsia ülevat ilu. Giid tutvustas südalinna piirkonna kauneid vaateid, kaldaäärseid paleesid ja nende saatust.

Reisi viimasel päeval külastasime Iisaku väljakut, kus asub Nikolai I valitsemisajal rajatud majesteetlik Iisaku katedraal, mille imeilus kuppel paistab üle terve linna. Tänapäeval töötab kirik muuseumina, kus eksponeeritakse sadu 19. sajandi kunstiteoseid. Peterburi viimaseks vaatamisväärsuseks jäi meie jaoks Rastrelli väljakul asuv Smolnõi katedraal, kus korraldatakse näitusi ja iganädalasi kirikumuusika kontserte. Katedraali tornist avaneb linnale suurepärane vaade. Reisi kõrghetkeks oli Peterhofi purskkaevude park. Peterhofi nimetatakse põhjendatult ka Venemaa Versailles'iks. Seal asub seitse parki, üle kahekümne palee ja paviljoni ning sajad purskkaevud ja skulptuurid. Jalutasime alleedel, imetlesime merevaadet ja nautisime suursugust vaatemängu, mida pakuvad ajaloolise pargi rohelusse uppuvad purskkaevud ja kaskaadid.

Kell kolm päeval alustasime koduteed, meeles mälestused Peterburist, ühest Euroopa kaunimast linnast, vaatamata sellele, et ta on üle elanud kolm revolutsiooni ja 900-päevase blokaadi. Südaööl saabusime Häädemeestele ning jõudsime järgmisel päeval puhanuna kodukirikusse liturgiale.

PAASTU- JA PALVELAAGER TORNIMÄEL

Leili Rummel-Ruus

29.–31. juulini toimus Saaremaal Tornimäe Neitsi Maria Kaitsmise koguduse juures järjekordne EAÕK paastu- ja palvelaager. Seekord oli laagri kandvaks teemaks „Liturgial laulmine – ma saan sellega hakkama". Laagri juhatas sisse õhtune palvus Tornimäe kirikus. Osavõtjaid oli Tallinnast, Tartust, Pärnust, Pootsi-Kõpust, Paadremaalt, Karksi-Nuiast, Puhjast, Kuressaarest, Leisist ja Laimjalast.

Pärast ühist õhtusööki järgnes vestlusring Leena Tõlpti juhtimisel. Iga osaleja rääkis, millise raske ülesandega ta on oma elus ennast ületades hakkama saanud. Laupäeva alustasime hommikupalvusega. Seejärel juhatas isa Toivo sisse päevateema „Liturgia struktuuri ja tähenduse läbivaatamine ja selgitamine". Järgnes laulude harjutamine koorijuht Terje Palli eestvedamisel. Päeva jooksul õpiti mitmeid liturgia-laule, mis osutus küllaltki pingutustnõudvaks tegevuseks. Saime ennast proovile panna ka retsiteerimisega.

Lõunasöök toimus õues pika laua taga, pärast läksime jalutuskäigule Tornimäe uude surnuaeda. Päeva meeleolu oli rõõmuküllane – kogesime osadust! Sädet lisasid aias mängivad laagriliste lapsed, kes olid abiks osavatele toiduvalmistajatele Marina Treimale ja Leena Tõlptile.

Pühapäev algas jumaliku liturgiaga Tornimäe kirikus. Teenisid isa Toivo ja isa Aabraham. Oli võimalus veel lauluharjutusi teha ja retsiteerimist proovida. Pärast maitsvat lõunat värskes õhus koguneti tuppa laagrist kokkuvõtteid tegema. Kõlas palju siiraid tänusõnu korraldajate Leena Tõlpti, isa Aabrahami, isa Toivo ja Marina Treima aadressil. Igaüks rääkis enda isiklikust arengust laagris laulude õppimisel ja mõistmisvõime avardumisest. Siinkirjutaja eriline tänu kuulub koorijuht Terje Pallile kõrgetasemelise õpetuse eest. Olin esimest korda sellises laagris ning teadsin, et liturgial laulmine on raske, tema aitas sellest kartusest üle saada. Laagripäev jätkus surnuaiapühaga Tornimäe vanal kalmistul. Talituse viis läbi isa Toivo, teda abistas kohaliku koguduse vanem Arno Koder. Eraldi tehti hingepalve kalmistul puhkavatele vaimulikele Aleksander Klaasile ja tema pojale Andrei Klaasile. Arhailine kalmistu koos rõngasristidega oli omaette vaatamisväärsus.

Laagrilised koos Ööriku õdedega. Foto:Tiit Kuusemaa

Kavas oli veel Ööriku Püha Eelkäija skiita külastamine. Istuti autodesse, et minna Tornimäelt 23 kilomeetri kaugusele Öörikule. Seal ootasid meid kellahelinatega tervitades kolm nunna: Ööriku skiita eestseisja ema Theofili, õde Theohariti ja noviits Kristina. Nad rääkisid oma elust ja tegemistest eraklas. Nunnade töökusest jutustasid korras aed ja kaunid käsitööesemed palvelas. Rõõmus ja külalislahke kohtumine kestis üle paari tunni. Olime lahkumas, kui saabus suur bussitäis Rootsi kirikuhuvilisi, kes olid isa Toivo rootsi keele oskusest meeldivalt üllatunud. Siiani oli ilus ilm meie tegemisi toetanud, nüüd langesid aga esimesed vihmapiisad ja aegki oli juba sealmaal, et tuli lahkuda. Südamesse jäi heameel uutest sõpradest ja osaduse jõust.

Noorteleht
Metropoolia / Nr 57 / Oktoober 2011

PALVERÄNNAK MÖÖDA LÄÄNE-PÄRNUMAAD

Preester Jüri Ilves

Eesti Õigeusu Noorte Liit korraldas selle suve palverännaku, mis seekord viis meid Lääne-Pärnumaale. Meeldetuletuseks, esimene EÕNLi palverännak toimus 2006. aastal Setumaal. Tookord kõnniti palves Miiksest Saatsesse. 2008. aastal rännati mööda Hiiumaad, palvetades ja teenides Kuris, Malvastes, Kõpus, Puskis ja Kuristes.

12. augusti hommikul oli rännaku alguspunktis Paadremaal sajune. Püha Kolmainu kirikus peetud palvuse lõpuks oli sadu aga lakanud ja edaspidi vihm meid enam ei seganud. 12 rändurit läks litaaniaid lauldes teele, võttes sihiks Paadremaa küla seltsimaja Mõtsus. Kohale jõudes ootas meid kaetud hommikusöögilaud, lahked perenaised tutvustasid külaseltsi aktiivset tegevust. Edasi jätkus rännak Tõhela Ristija Johannese kiriku suunas, kuhu oli Paadremaa kiriku juurest 18 km. Lauldi ja palvetati kõikide pühade poole. Tõhelas peeti palveteenistus pühale Eelkäijale ja söödi lõunat, mida pakkusid kohaliku seltsi perenaised. Tõhelast Kastnasse viis meid buss, mida võib juba uunikumiks pidada. Kastna vaga Arseni Suure kirikus paluti pühamehe õnnistust ja jätkati teekonda Selistesse, kus sealses Vassilius Suurele pühitsetud kaunis palkkirikus peetud õhtupalvusel võeti tänuga kokku esimene rännakupäev. Külaseltsi valmistatud õhtusöök maitses hea ja peagi saabus uneaeg.

Teine päev, 13. august algas hommikuteenistusega Seliste kirikus. Hommikusöök söödud, jätkati autodel teed Pootsi-Kõpu suunas. Pootsi-Kõpu püha Kolmainu kirikus mõtiskleti märterpiiskop Platoni elu ja tähenduse üle meie Kirikus. Seejärel asuti jalgsi teele rännaku sihtkoha Uruste Issanda Taevaminemise kiriku poole, mis teeb 18 km kõndi. Lauldes ja palvetades jõuti Pottsepa karjääri juurde, kus soovijad said ujuda ja kus võeti ühiselt einet. Keha kinnitatud, asuti edasi liikuma ja õhtuks jõutigi Urustesse, kus isa Enos meid õhtusöögiga ootas. Pärast õhtuteenistust saabus metropoliit Stefanus, kes rääkis meile palverännakute traditsioonidest õigeusu ja katoliku maailmas. Küsimusi oli palju ja õhtu sujus mõnusalt. Jäigi üle oma väsinud liikmeid saunas turgutada ja magama minna.

Palverändurid Pootsi-Kõpu Püha Kolmainu kirikus. Foto: Jüri Ilves

Kolmas päev, 14. august, Issanda Ülestõusmise päev algas piiskopliku liturgiaga Uruste kirikus, millel teenis metropoliit Stefanus koos preestrite Jüri ja Enose ning arhidiakon Justinusega. Tänuga võeti kokku see rännak mööda usulises mõttes kidurat maastikku, kus kirikud on kasinas seisus ja õigeusu traditsioon alles ootab taasvirgumist. Nagu ütles isa Ardalion, me pühitsesime oma palvetega selle maanurga.

Me kohtasime oma teel rõõmsaid ja abivalmis inimesi, kellega koos teenides ja rännates sai mõistetavaks ja lähedaseks selle kandi inimeste siseilm.

Tänu kõigile ränduritele ja rännu organiseerimisele kaasa aidanud headele inimestele!

SUVELAAGER KARULAS

Preester Jüri Ilves

4.–9. juulini sai teoks sellesuvine laager Karulas, mille läbivaks teemaks oli „Mina Kirikus ja Kirik minus". Igapäevaste jumalateenistuste ja teemakäsitluste juures olid abiks isad Jüri ja Aabraham. Kolmapäeval külastas laagrit ja vastas laagriliste küsimustele metropoliit Stefanus, reedel aga isa Tihhon Tammes Räpinast. Vestlused olid väga sisukad ja paljud said vastused oma põletavatele küsimustele.

Seekordne ekskursioon viis meid läbi Sangaste, Laatre, Ilmjärve ja Kastolatsi Otepääle ja Pühajärvele, kus nauditi rannamõnusid. Päeva teine pool kulus Pokumaal kunstnik Edgar Valteri imelist muinasjutumaailma avastades.

Laagrilised Karulas. Foto: Jüri Ilves

Päevad möödusid rõõmsalt: korraldati viktoriin noorematele ja suurtele, ühiselt koristati ja kaunistati pühakoda lilledega, toimus ristikäik Vissi kalmistule, kus peeti hingepalve, arutleti teemal „Hingepalve" ja harjutati kirikulaule. Ja muidugi ei puudunud traditsiooniliseks saanud isetegevusõhtu, kus igaüks sai oma fantaasiat rakendada.

Jääme ootama järgmisi võimalusi osaduseks ja ühiseks teenimiseks!

Eesti Õigeusu Noorte Liidu kodulehekülg: www.eonl.ee/index.php

Metropoolia

Peatoimetaja: **Madis Kolk** (madis.kolk@eoc.ee); välistoimetaja: preester **Sakarias Leppik**; lastelehe toimetaja: **Edith-Helen Ulm**; tõlked vene keelde: preester **Stefan Fraiman**; tõlked prantsuse keelest: **Tiina Niitvägi-Hellamaa**; tõlked kreeka keelest: **Maria Blauhut**; keeletoimetaja: **Epp Väli**; kujundaja: **Inga Heamägi**; **EAÕK Kirjastus**, Wismari 32, Tallinn 10136**;** interneti lehekülgi: **www.orthodoxa.org** (rahvusvaheline)**; www.eoc.ee** (eesti)